

ter for å slutte seg sammen og ingen ledere som kan vise veien. Mange tyskere er imidlertid nok til å dissekere det nazistiske system og hensynsløst blottstille alle dets feil, men de har ikke styrke eller vilje til å gå lengre enn til resonneret.

Bombekrigen, som skaper stadig større forvirring i produksjons- og transportapparatet, virker ifølge de fleste iakttagere nærmest demoraliserende på civilbefolkningen. Korrupsjonen griper om seg, svartebørsen florerer og arbeidsgledden er på rask retur. Men gjøre oppstand? Nei, det er for farlig. Den enkelte tysker har vel også en uklar følelse av at han ikke har noe annet valg enn å fortsette krigen. Hvis de militære går i spissen, vokser imidlertid chansene for at befolkningen følger etter. Det eksisterer også en organisert politisk opposisjon og ikke minst utgjør de 14 millioner utenlandske arbeidere i Tyskland en latent trussel mot Rikets sikkerhet.

- o -

Hjelp ikke tyskerne!!

De siste ukers militære hendelser har gjort det klart at den tyske krigsmaskin er ytterst anstrengt. Kanskje trengs det bare et lite puff for å velte den overende og for å gjøre slutt på krigen og millioner av mennesker lidelser.

Norge har gjennom 4 lange år ytet sitt bidrag til svekkelsen av den tyske krigspotensial ved sabotasje mot krigsviktige anlegg, ved arbeidstrening ved alle de bedrifter fienden kan dra nytte av og ved steilt å nekte enhver form for "nasjonal" arbeidsinnsats.

Disse former for motstand vil bli fortsatt og utvidet. Det er vel intet begrunnet håp om at de som hele tiden direkte har arbeidet for tyskerne vil eller kan dra seg tilbake nå. De har truffet sitt valg og vil bli behandlet deretter. Men andre grupper som frivillig har tatt indirekte arbeid for tyskerne kan effektivt framskynde sammenbruddet.

Bl. a. må entreprenører og konsulenter som på en eller annen måte arbeider for Vernemakten komme dit hen at de ofrer øyeblikkets trygghet og fordeler og stopper sitt arbeid og sine leveranser. Det er på tide at enhver som gjennom arbeid eller forretninger hjelper tyskerne tar sitt forhold opp til revisjon. Det vil ikke bli regnet dem til gode at de like til siste stund satte sine krefter og evner inn for aksemaktens seier.

Det kan innvendes at mange av anleggene ikke blir ferdige før krigen er slutt og følgelig kommer Norge til gode. Men det er klart at tyskerne under evakueringen av landet vil ødelegge og rive ned alt som kan ha verdi for motstanderen.

Dertil kommer de voksende muligheter for at tyskerne må trekke seg ut av landet vårt før krigen i Europa er slutt. Så snaut er det med reserver og så hardt vil presset bli mot aksens hjerte at det ikke lengre blir regningssvarende å holde de nordlige stillinger. De som arbeider på tyske anlegg vil da i beste fall bli internert og satt ut av spillet i kampen for Norge. Men mer sannsynlig er det at de blir ført med til tvangsarbeid i Tyskland eller til tjeneste bak fronten.

Dette kan bli aktuelt også for dem som er tvangsutskrevet til tysk arbeid, for AT-gutter etc. Disse grupper må derfor ikke sky noen anstrengelser for å slippe vekk fra tjenesten, eller arbeidet. Og hold for all del sammen og vær på vakt!

Til alle dem som tvunget eller frivillig, direkte eller indirekte støtter den tyske produksjon og krigsmakt sier vi: Sett arbeidstempoet ned. Sett alle krefter inn på ikke å hjelpe tyskerne. HJELP DEM IKKE!!

- o -

Utvidelsen av bedriftsvernet.

Makthaverne har pålagt et fåtall av de bedrifter som har bedriftsvern øket vakthold. Alle pålegg fra offentlig hold blir naturlig nok møtt med skepsis og må nøye vurderes før man tar standpunkt. I dette tilfelle foreligger det spesielle årsaker som av taktiske grunner ikke kan bekjentgjøres, og det er derfor bestemt at bedriftsvernet for tiden ikke skal blokeres.

- o -

Nr. 18

K R O N I K K E N

Mappe 45
Eksp. 18.A
Dato 3.8.44
Avd. 3A-281
Lnr. 5438

3. aug. 1944.

UKEN SOM GIKK (27. juli - 2. august)

Østfronten. Den russiske offensiv fortsetter med uforminskert kraft over en stadig lengre front, som nå strekker seg fra Flinskebukta til Stanislawow-området. De tyske armeer kan bare føre oppholdende kamper i de forskjellige avsnitt for snart å måtte vike unna for fiendens stormløp. Tyskland står overfor den uøselige oppgave å holde en materielt og mannskapsmessig overlegen motstander stangen; men det er påfallende hvor dårlig den tyske hærledelse utnytter de gode kort den ennå har til sin rådighet og i hvor sterk kontrast dens strategi står til de briljante russiske manøvre med skinnanfall og overlite om de tidligere våkne mottrekk. Den upersonlige tyske overkommando nøyer seg med rutinemessige reaksjoner som utføres med en viss åreforkalket langsomhet.

27. juli var en merkepel i offensivens historie. Den dagen meldte russene at følgende byer var innatt: Stanislawow, Lwow, Bialystok, Dvinsk og det viktige jernbaneknutepunkt Sjavli (Siauliai) n.v. for Kaunas. Dagen før var Narva blitt stormet og jernbaneknutepunktet Rezekne n.e. for Dvinsk og Deblin tatt. Særlig for Warsjawa erobret.

Den stadige frontutvidelse sørover har hittil bragt Stanislawow-området inn i kampsonen. Etter erobringen av denne by og Dolina ved inngangen til Karpat-Ukraina rykker de russiske armeer videre vestover. På den aller sørligste del av russefronten har det under den siste offensiv hersket relativ ro. Hvis de vestallierte foretar landstigningsoperasjoner på Balkan, kan det imidlertid meget vel hende at de russiske operasjoner kommer til å omfatte også hele Romania og Bulgaria. Presset mot Tyrkia kan tyde på at noe slikt er i gjære, og dertil kommer at den tyske hærledelse snart må gå til drastiske besatt. Men så langt som krigen nå er kommet, kan man ikke tro at en eventuell offensiv mot Sørøsteuropa vil bli satt iverk hvis den på noen måte vil svekke hovedstatene mot Festningen Europas hjerte.

Etter marsjall Konjovs inntagelse av Jaroslau og Przemyśl (den siste ble 29. juli meldt tatt) er San-linjen fullstendig sopt overende og veien ligger åpen for en framrykking mot Krakau. Tropestyrker rykker også sydover fra Przemyśl mot Karpaterpassene til Ungarn og Tsjekkoslovakia. Sannsynlig er det for tiden antagelig er Tysklands viktigste industriområde. - I Rokossovskis avsnitt er kampene om Warsjawa i full gang. Det blir kjempet med voldsom bitterhet i Praga, byens østligste fabrikkforsteder. Etter Brest Litavskis fall den 28. juli og etter likvideringen av den tyske motstandslovme på 15000 mann rett sør for denne by ble de derved frigjorte styrker satt inn i frontalangrepet mot Warsjawa. Samtidig slår russiske hærer seg fram mot den polske hovedstad fra sørøst langs elva Visla, som de har nådd på en 150 km. bred front. Forsøk blir foretatt på å forsere elva for å kunne omgå byen fra vest. Andre formasjoner rykker fram mot byen fra nordøst langs jernbanen fra Bialystok. Mens Konjovs framskutte stillinger i sør hindrer de tyske tropper i sør i å undsette Warsjawa, dekker Sakharovs 2. hviterussiske arme den nordlige flanken. Og det er ikke sannsynlig at tyskerne i lengden vil klare å holde Visla-linjen, men de vil vel prøve iallfall å forsvare Visla-buen nord for den polske hovedstaden. Ryker også disse stillinger er det ingen naturlig forsvarslinje for Oder-linjen, og den russiske offensiv har tilfalle vist at heller ikke naturlig forsvarslinjer kan holde stand mot overmakten.

31. juli meldte tyskerne at de hadde rammet Kaunas. Ifølge russiske opplysninger ble 8000 fiender drept og 12000 tatt til fange i byen. I området mellom Kaunas og Grodno har den røde arme forsert elva Niemen på en 250 km. bred front. Inntagelsen av Sejny i sør og Vilkaviskis i nord var snart et faktum. Begge de russiske armeer i dette avsnitt står kloss i den østpreussiske grensen. Sakharov i sør angriper ved Augustovokanalen med de Masuriske Jæser som det foreløpige operative mål. Tsjernakovskis 3. hviterussiske arme

støter fram mot Insterburgåpningen.

I og med erobringen av Sjavli n.v. for Kaunas hadde Bagramjans tropper skåret jernbanen fra Riga til Tilsit og satt general Lindemanns baltiske armeer i en ennå verre knipe. Noen styrker bøyde så av i retning mot Tilsit, de står 80 km. fra. Andre avdelinger rullet nordover, har innatt Mitau 35 sør for Riga hvorved de tyske troppers retrett over land er blitt umuliggjort. Har senere fått herredømmet over Tuksum vest for Riga og endelig ifølge de siste meldinger nådd fram til havet i dette området. Samtidig rykker Jeremkos tropper etter Rezeknes fall hurtig fram mot Riga fra vest, og sørvest. Denne begivenhet førte umiddelbart til at selv Finland begynte å forstå av voret i situasjonen og tropestyrkene i Nord-Baltikum er isolert. Hitler øyeblikkelig måtte treffe valget: Vil han fremdeles holde Baltikum og Finn (og dermed Norge) og etterlate dem som motstandsøyer for i det lengste å hindre den russiske flåten i å slippe ut i Østersjøen eller vil han søke å evakuere disse områder for å vinne en håndfull nye divisjoner for forsvaret av len. Under enhver omstendighet vil Østersjøen igjen bli krigsskueplass. Tyskerne kommer til å gjøre alt som står i deres makt for å føre fram forsyninger sjøveien til general Lindemann og sannsynligvis også prøve å evakuere troppene. Et årvåkent russisk vakthold over sjøveiene i Østersjøen blir da av vesentlig betydning for den fullstendige opprivning av fiendens armeer. I allfall kvantitativt kan den russiske flåte måle seg med de tyske sjøstridskrefter som kan avdeles til Østersjøoperasjoner. Men kvalitativt må den russiske flåte p.g.a. sitt lange fangenskap betraktes som den tyske underlegen. Først ved den russiske juni-offensiven mot Finland fikk den russiske flåten en viss grad av bevegelsesfrihet i den indre Finskebukten. Nå kan man imidlertid vente angrep mot Sømmari, Hogland og Tyterskar og farvannet omkring Øsel, Dagø og Rigabukten er gammelt russisk orlogsbaseområde, hvis erobring blir et av de første russiske operative mål til sjøs. Næste mål bør være Hangø. Hvis dette lykkes kommer Åland i brennpunktet for Tysklands interesse. Med baser på Åland kan den tyske flåte kontrollere trafikken i Den Botaniske Bukte og samtidig kunne operere mot Finskebuktens munning. Åland på russiske hender ville bety en definitiv avskjæring av sjøforbindelsene mellom Finland og Tyskland og muligheter for å komme den tyske sjøfarten i Den Botaniske Bukten til livs.

Disse "dystre" perspektiver har også finnene endelig fått øynene opp for. Samme dag som russerne nådde fram til havet, gikk president Ryti av og Mannheimer ble utnevnt til hans etterfølger. Så alvorlig syntes man situasjonen var på ansvarlig hold at man ikke hadde tid til å avvende utfallet av et valg. Den nye president er neppe særlig pro-russisk, men han bedømmer situasjonen nøkternt og forstår at Finland må ut av krigen fortøst mulig. Mannheimer er den eneste som er i besiddelse av tilstrekkelig militær autoritet til å hindre at de "storfinske" offiserene gjør revolte den dag de får ordre om å strække våpen. Fra svensk hold betones det også at det finske løfte til Ribbentrop om ikke å slutte separatfred med Russland bare var president Rytis personlige løfte.

Sovjetunionen har undertegnet en overenskomst med den polske frihetskomite i Moskva som går ut på at russerne skal ha all militær kommando så lenge kampene raser, men så snart en landsdel ikke lengre er kampsone skal siviladministrasjonen overtas av den polske frihetskomite. Overenskomstens innhold HAR man all grunn til å være fornøyd med; man kan bare beklage at den polske emigrantregjering ikke fikk anledning til å ta del i forhandlingene. Den har imidlertid hovedsakelig seg selv og sin umedgjærlige holdning overfor berettigede russiske grenserevisjonskrav å takke for det. Polens statsminister Mikolajczyk er for tiden i Moskva og det skal bli interessant å se om hans opphold der kan føre med seg noen positive resultater.

Vestfronten: Den amerikanske offensiv på vestavsnittet mellom St. Lo og havet som ble satt igang den 25. juli, har i ukens løp rullet fram med "russisk" fart og nådd ut i det "fri stridsvognsterreng". Kampene er nokså typiske tankslag, "sjøslag", med vekslende fronter og bevegelige stillinger. Sterke allierte panseravdelinger støter fram i lange kiler og infanteriet rykker hurtig etter, konsoliderer posisjonene og rensker opp tyske motstandslommer. Fronten ved Caen stivnet mer eller mindre til og det amerikanske angrep

var et ledd i den alminnelige strategi: å angripe de tyske stillinger der hvor de er svakest. Amerikanerne var sterkt offensivt oppladet, men den hurtige framgang skyldes også at det tyske forsvaret litt etter litt er blitt slitt opp på det ene frontavsnittet etter det andre. Og tilstrekkelige nye forsterkninger har tyskerne ikke fått. Rommel har valgt å bruke de resterende styrker til å organisere et forsvar i dybden. Det vil si at de allierte får vanskeligheter å kjempe med også når de har slått seg ut av Cherbourgshalvøya; men klarer de å nå fram til Seinen eller Loire skulle det tyske forsvarssystem være brudt. Når nå kampene føres inn i mer åpent terreng vil under enhver omstendighet de alliertes overlegenhet i mannskap og materiell komme mer til sin rett: flyvåpnet og de motoriserte avdelinger vil få mer bevegelsesfrihet og alburom for stort anlagte operasjoner samtidig som tyskerne må spre sine allerede uttørrkede avdelinger over større arealer.

Etter å ha erobret Lessay og Periers og dermed brutt Rommels forsvarslinje ved St. Lo støtte amerikanerne fram mellom elva Vire og havet. 28. juli inntok de Coutances, rykket videre, omgikk Granville og brøt jernbanen mellom denne by og Paris. 30. juni var Averanches i St. Michelbukta ved roten av Cherbourg halvøya på deres hender. Averanches er endepunktet for veien fra Caen. De allierte rykket på flere steder over denne veien, som er blitt betraktet som den naturlige startlinje for en motorisert storoffensiv innover Frankrike. Under oppryddingene i ly av de fransutte avdelinger ble Granville inntatt og det kjempes i Villiedieu. Tanksene ruller videre fra Averanches i særlig retning og nærer seg de områder hvor partisanene er i virksomhet. En kile som har nådd i allfall 30 km. fra Averanches synes å ha Rennes ca 70 km. s.v. for byen, som foreløpig mål. Men p.g.a. slagets sterkt bevegelige karakter er det vanskelig å danne seg noe detaljert bilde av frontlinjen med alle dens buktninger og slyngninger.

Koordinert med det amerikanske angrep satte brittene igang en offensiv i Caumontavsnittet vest for St. Lo. De har hatt god framgang og nådd et punkt 16 km. sør for Caumont. Flyvåpnet har under alle disse operasjoner spilt en avgjørende rolle med opptil 5000 utfall om dagen. Amerikanerne har siden siste offensivs begynnelse tatt 18500 fanger. Det totale fangetall i Normandie er nå løpt opp i 80 000 hvorav 69 000 faller på amerikanerne.

Den franske lennrikskommisær har over Londonradioen sendt en advarsel til Vichymyndighetene. Man er klar over, heter det, at mange framstående franskmenn i tiden framover vil dele George Mandels skjebne. Laval og andre Vichymenn blir med sitt liv gjort ansvarlig for disse gisslers sikkerhet.

Sørfronten: Mens det i uken som gikk vesentlig har vært utkjempet lokale kampene på den 5. armés avsnitt og på Adriaterhavsfrenten, har det vært voldsomme sammenstøt i Florens-området. Fra v.s.v.s og s.ø. rykker de allierte fram mot Florens som synes å stå for fall. Med tilstrekkelige forsterkninger vil Kessel ring antagelig kunne forsvare Gother-linjen ennå noen tid. Det er imidlertid tvilsomt om den tyske krigsledelse, som også må gjøre regning med nye allierte landstigninger bak fronten, med de franske styrker på Korsika og med de stadig mer brysomme partisaner i Norditalia, finner å kunne avse styrker til dette formål. Men hvis Hitler bestemmer seg til å holde fronten i Appenninene "for enhver pris", vil det kanskje lønne seg for de allierte å hoppe over til Sydfrankrike eller Balkan. Dette siste prosjekt har i den alle siste tid fått Sydfrenkrike eller Balkan. Dette siste prosjekt har i den alle siste tid fått fornyet aktualitet i og med Tyrkias økonomiske og diplomatiske brudd med Tyskland og den stadige russiske frontutvidelse sørover.

Tyskland. Det meldes fra London at 2 av hovedmennene i revolten var generaloberst Zeitzler, sjef for hærens generalstab, og generaloberst Fromm, sjef for reservene og medlem av rustningsstyret. Få - eller ingen - kan ha bedre overblikk over Tysklands militære situasjon enn disse to offiserer. Det er eksperimentene som har erklært Hitler krig, og det synes som om kløften mellom de militære og partiet er dyper enn man hadde turdet håpe. Fra luftveien skal vi p.g.a. plassmangel bare trekke fram enkelte tall: 2000 amerikanske bombefly har i et dagangrep hjemsekt mål i Midt-Tyskland, 3000 tann- og bombere rettet natt til lørdag 3 storangrep mot tyske oljecentra, Leunawerkene for syntetisk olje ble bombet to dager i trekk av henholdsvis 1000 og 1100 amerikanske fly, 1100 amerikanske fly har vært over München og 1100 fra baser i Italia over Messerschmittfabrikkene, 1000 britiske fly bombet i ukeskiftet Stuttgart for 4. og 5. på fem netter, etc. etc.

1. eks.

Fra Hjemmefrontens Ledelse.

Nye tiltak for å tvinge igjennom mobiliseringen forestår. Vi må ikke slå oss til ro og tro at tyskerne har oppgitt sine planer om mobilisering av vår ungdom. Det er kanskje nettopp det de venter på for å foreta et kupp. Slik har de nylig gått fram i Latvia og Holland. De ventet til guttene var vendt tilbake til sine hjem og sine arbeidsplasser og så slo de til. Vi må ikke oss overraske.

Marthinsen og Astrup har nylig sendt et skriv til arbeidsformidlingen og politiet med direktiver for hvordan en skal få tak i dem som ikke har møtt.

1. Arbeidsformidlingen sender skriftelig innkalling til den meldepliktige.

2. I fall dette ikke fører til noe, går saken til politiet, som skal henvende seg til den innkalte i hans hjem. Er han ikke tilstede, har familien plikt til å oppgi hans oppholdssted innen 3 dager.

3. Hvis så ikke skjer, vil arbeidsformidlingen innkalle den av familiens medlemmer som er best skikket for å ta den innkaltes plass.

Det er dette siste tyskerne venter seg mest av. De regner med at den innkalte vil kvie seg for å sette sine pårørende i en vanskelig situasjon. Det gisselsystemet har hele tiden vært tyskernes beste våpen mot de undertrykte folk. Nå virker det ikke lengre ute i Europa, og vi må stille oss på samme linje. Mot gisselsystemet må vi sette en ubrytelig solidaritet. Mobiliseringen er en sak som ikke bare gjelder dem som blir innkalt, den gjelder hele vårt folk. Vi er alle like nær til å ta konsekvensene av motstanden.

1. Den som er innkalt til AT, til arbeidsmobilisering eller arbeidsinnsats skal holde seg borte fra sitt hjem og sin arbeidsplass. Han må ikke oppgi sin adresse til familien.
2. I tilfelle av pågang mot familier, skal alle de medlemmer som kan bli utskrevet også holde seg unna. Ingen skal la seg ta til tjeneste for fienden.
3. Alle må hjelpe dem som søker sikkerhet på alle måter.
4. Hele folket må være i alarmberedskap.

Der internasjonale valutakonferansen i Bretton Woods er nå avsluttet. Cordell Hull uttalte at konferansen var et nytt skritt på veien mot en fredlig, trygg og sikker verden, "i hvilken alle fredelskende nasjoner skal samarbeide til gjensidig nytte". Ved konferansens siste plenarmøte ble det endelig utkastet til planen om en internasjonal bank vedtatt. Bankens oppgave er å medvirke til gjenoppbyggingen og utviklingen av medlemsstatenes territorium ved å lede kapitalinvesteringen for produktive formål, deriblant gjenopprettelse av næringsliv som er blitt ødelagt eller desorganisert under krigen samt til omlegging av produksjonen for fredsbehov og til fremme av produksjonen i mindre utviklete land. Den skal videre søke å oppnå en økning i den internasjonale handelen på langt sikt og oppmuntre til internasjonale investeringer som kan bedre medlemsstatenes levestandarder og arbeidsforhold. Bankens kapital skal være på 10 milliarder dollar. Det før omtalte valutafond skal bestå av 8,8 milliarder dollar, hvorav Norge skal skyte inn 50 millioner.

Handelsråd Bull ved den norske ambassade i Washington uttalte for en tid siden bla.: før invasjonen hadde Norge omlag 2 millioner kuer og hester, 2 millioner sauer og 1 million griser. Disse tallene er redusert til halvparten etter at nazistene tok makten. Før krigen hadde Norge omlag 4 millioner høns og en stor eggproduksjon. Idag er det håpløst å finne såvel høns som egg. Norge håper å få husdyr fra Amerika og minst 150.000 gode melkekuer så meleridriften kan komme opp igjen. - Hundretusener av norsk-amerikanere, jordbrukere, står parat til å sende kuer, hester og griser til sine slektninger og venner i Norge. Også kyllinger kan komme fra USA. Man beregner at denne grenen av jordbrukslivet kan bringes opp på sitt førkrignivå ca. halvannet år etter krigens slutt. Et Catilinafly med norsk besetning har ifølge meldinger 31. juli senket en tysk ubåt.

1. eks.

Har de baltiske landene rett til å leve?

Den russiske krigsmaskin ruller hurtig fram over Baltikums jord. Med erobringen av Kaunas, Siaulia, Mitau og Rezekne er en brorpart av Litauen og Est-Latvia på russiske hender. Lengre nord støter kiler fra Pskov og Narva langt inn i Estland. Tyskerne har erklært Randstatene i høyeste alarmberedskap og atter en gang forsøkt å mobilisere befolkningen der. De gjør regulære masaker mot f. eks. det litauiske folket for å få det til å delta i kampen mot Russland, og den litauiske befrielseskomiteen ber hele verden om hjelp.

De tre små landene ved Østersjøen har i sannhet fått oppleve den annen verdenskrigs redsler. I 1940 ble de okkupert av russerne og innlemmet i Sovjetunionen. Blitz-krigen i 1941 sikret tyskerne herredømmet over Baltikum. Nå er det igjen russernes tur.

Mens naboen i nord, Finland, bare har hatt å kjempe med ett stort problem sin utenrikspolitikk, nemlig forholdet til Russland, har de baltiske land strevet med to: relasjonene til Russland og til Tyskland. Landene har som nevnt i de siste år vært besatt av begge disse stormakter, som ikke er blitt mer avholdt enn okkupanter flest. Etter erobringen av Randstatene i 1941 hadde tyskerne gode muligheter for å skape en tyskvennlig opinion der. Den russiske okkupasjon hadde vært trykkende og Hitler hadde en enestående anledning til å vinne Estland, Latvia og Litauen for seg ved å gi dem friheten igjen eller iallfall utstrakt autonomi. Men Hitlers uhemmede ekspansjonspolitikk og "den tredje verdens" drømmer seg selv som vanlig i besatte land - over den fornuftige linje. Man begynte straks å omsette i praksis Rosenbergs "Østpolitikk" med vidtgående koloniserings og germaniserings-forsøk. De baltiske lands jordbruksprodukter ville vært av stor betydning for Tysklands knappe matreserver. Men nazistene erklærte f. eks. hele Estlands jordbruksareal for å være den tyske stats rettmessige eiendom. Estlenderne som i generasjoner hadde pløyd sin egen jord, syntes det var underlig at denne jord, som bare delvis var blitt nasjonalisert av russerne, nå plutselig skulle tilhøre deres "befriere". Resultatet var at leveransene til tyskerne ble påfallende redusert.

Befrierne tok ikke med silkehansker på de befridd. Bare i Litauen (et land på vel 2 mill. mennesker) er 40 000 intellektuelle sendt til tvangsarbeid og konsentrasjonsleire i Tyskland. Men slike overgrep samlet befolkningen. Forsøk på å hverve frivillige til Østfronten ble virkelig fiasko. En tvangsmobilisering i mai 1943 av årsklassene 1913-1925 resulterte i at 2000 menn ble innfanget ved politiets hjelp. Man hadde kalkulert med 250 000. Den litauiske befrielseskomiteen i Vilna sendte ut en oppfordring til folket om ikke å lyde ordre fra tyskerne eller deres håndlangere. Og de illegale avisene sluttet opp om appellen: Ingen litauiske frivillige til fronten. Ingen arbeidere til tyske våpenfabrikker. Stå fast som hittil selvom de tyske trusler blir voldsomme. - Likedan gikk det med de forskjellige mobiliseringsforsøkene i Latvia og Estland. Okkupasjonsmakten og quislingregjeringene forsøkte da å innlede samarbeid med ansatte representanter for de politiske partier. Men ingen ville ha noe med dem å gjøre.

Baltikums store tragedie er at det er klemt mellom to stormakter som etter "befrir" det fra motparten. Såvidt man skjønner av de sparsomme meldinger som heller ikke russerne bli hilst som virkelige befriere når de kommer. Baltikum vil være selvstendig. Særlig i Latvia og Litauen er det sterke nasjonal-patriotiske krefter som krever gjenopprettelsen av suverene demokratiske republikker. De baltiske folk tror at deres uavhengighet nå ikke er langt borte. Men de gjør seg ingen falske forhåpninger; de stoler bare på sin egen kraft.

Sovjetsamveldet synes å kreve Randstatenes innlemmelse i Samvoldet. En slik prosess vil kanskje bli lettet ved at de tre små republikkers sosiale og økonomiske bygning er styrt sammen under trykket av de to fiendtlige dampvalser som er gått over dem. Men med hvilken rett går Russland til et slikt skritt? Det offisielle russiske synet går ut på at Estland, Latvia og Litauen sluttet seg til Sovjetunionen gjennom valgene sommeren 1940. I motsetning til tyskerne argumenterer russerne når de gjelder sine krav på Baltikum. De erkjenner prinsipielt folkevillens betydning. Men det blir innvendt fra forskjellige hold at disse valg ikke var fri valg i vanlig demokratisk forstand.

Den tidligere estniske ministerpresident, Rei, fremholder at valgaktien gav et falsk bilde av folkevilljen. Det russiske standpunktet har også militære årsaker og bygger på behovet for trygge strategiske grenser. Ytterligere blir det pointert at Randstatene rent geografisk henger sammen med Russland og at det ikke minst av økonomiske grunner er urimelig å skille dem fra det. At de tre land har en samlet befolkning på bare vel 5 millioner mennesker, at de fra det 18. århundre og til verdenskrigen var inkorporert i Russland og at Estland og Latvia inntil 1919 aldri hadde vært selvstendige stater, spiller vel også inn. Men det er viljen og evnen til selvstendighet som skaper en nasjon først og framst ikke størrelsen eller historien.

Man har rett til å forlange av Randstatene at de vil samarbeide med Russland. Ingen nasjon kan kreve en slik annerkennelse at de ikke tar hensyn til andre. Det skaper anarki mellom statene. - I vinter ble det meddelt fra Kreml at delstatene innen Sovjetunionen skulle få øket selvstyre og eget diplomati og egen krigsmakt i likhet med de britiske dominions. Hvis denne federale ordning blir satt ut i livet, vil man med bedre samvittighet kunne se på Baltikums inkorporering i Samveldet. Men man måtte ønske at Estland, Latvia og Litauen gjennom fri valg etter krigens slutt selv fikk avgjøre sin fremtidige skjebne.

Russerne fører - selv når de har saklig rett som f. eks. i grensetvistene med Polen - av og til et diplomatisk språk som er fremmed for oss vesteuropeere. Mistroen sitter fremdeles i dem. De husker for godt vestmaktens hjelp til de hvite under borgerkrigen og at Russland ble offer for den polske imperialismen, som forente store deler av Russland øst for Curzon-linjen med Polen etter forrige krig. Men ett er sikkert: Man kan mislike Baltikums eventuelle innlemmelse i sin store nabo i øst; men denne innlemmelse kan ikke taes som tegn på en umettelig russisk imperialisme. Bare tyskerne hevdet det, tyskerne som i flere år har herjet og brannskattet det Russland som nå er tilstrekkelig rustet til å slå igjen.

Opplest i Kirken søndag 23. juli.

Som det vil være kjent har statsmyndighetene grepet voldsomt inn mot Det Norske Misjonsselskapet ved å avsette dets hovedstyre og generalsekretær og ved å innsette ny kommisarisk formann og generalsekretær.

Baken har vakt stor oppsikt og har voldt megen uro i menighetene i hele folket. Inngrepet har fremkalt skarp protest fra selskapets hovedstyre, og selskapets kretsstyre og arbeidere har uttalt at de har full tillit til hovedstyret og at de ikke kan samarbeide med noen nyinnsatt ledelse. Kretsene og foreningene vil fortsette sitt arbeid som før så langt det kan skje etter de gamle linjer. Det Norske Misjonsselskap er det eldste og største av de organisasjoner som arbeider for denne grunnleggende oppgave i kirkenes liv. Hele vår kirke kjenner seg rammet ved det som er skjedd.

Norsk Misjonsråd har sendt Kirkedepartementet en skrivelse som gir tydelig uttrykk for hele misjonsfolkets, ja for hele kirkens stilling i denne sak. Den lyder slik:

Til Kirkedepartementet.

Norsk Misjonsråd er sammensatt av representanter fra praktisk talt alle norske misjonsselskaper som arbeider for å forkynne Evangeliet blandt hedningene. Det har som sin oppgave å fremme et godt samarbeide mellom selskapene og representere misjonens fellesinteresser.

Misjonsrådet kjenner det som en samvittighetsak å gi uttrykk overfor Kirkedepartementet for den forferdelse og sorg som har grepet misjonsfolket landet rundt p.g.a. myndighetenes inngrep overfor Det Norske Misjonsselskap.

I over hundre år har Norges misjonsfolk i ly av norsk lov fritt kunne bygge opp sine organer, velge sin ledelse, ansette sine arbeidere og innsamle og disponere ånkomne midler. Og nå blir denne store og velsignelsesrike virksomhet, som representerer generasjoners innsats i bønn, arbeid og offer, plutselig tilføy et slag som menneskelig sett er egnet til å skade den på det alvorligste.

Dette inngrep kan ikke misjonsvennene annet enn betrakte som uberettiget. Det som er fremkommet overbeviser ikke om at Det Norske Misjonsselskaps hoved

tyre har ledet selskapet i strid med grunnreglene. Og hadde det i det hele vært nødvendig å gripe inn, da ville det være misjonsfolkets statuttmessige rett selv å ordne forholdet og eventuelt velge nye tillitsmenn. Ved den forestatte tilsidesettelse av selskapets grunnregler er misjonsfolket berøvet adgangen til selv å kontrollere sine organer, og grunnlaget er rykket bort under den tillit som er nødvendig for at arbeidet skal kunne fortsette som før.

- o -

Tyrkia inn i krigen til slutt?

Tyrkia er attet en gang kommet i rampelyset. Det erklæres på enkelte hold at landet nå vil tre inn i krigen. Noe er iallfall igjøre. Tyrkia har under krigen ført en egoistisk politikk. Ved krigens begynnelse inngikk det en militærallianse med England og Frankrike og skulle etter denne bl.a. bistå forbundsfellene om noe land - med uttrykkelig unntagelse av Sovjetunionen - foretok angrep som innviklet England eller Frankrike i krig i Middelhavsområdet. Tyrkia foretok seg imidlertid intet hverken da Italia angrep Grekenland eller da tyskerne våren 1941 innledet sitt felttog på Balkan. Bare noen få dager før den tysk-russiske krig brøt ut, skaffet Hitler seg ryggen fri ved å slutte en vennskapstraktat med Tyrkia. I 1942 bevilget Tyskland landet store summer til innkjøp av moderne krigsmateriell. London var nødt til å holde øde miner til slett spill og offisielt ble det aldri ytret et vondt ord om Tyrkia. Krigslykken vendte seg imidlertid og de alliertes tone ble strengere. Mai i år holdt Churchill en tale hvor han skarpt klandret Tyrkias overdrevne forsiktige holdning, og resultatet var at Ankara foretok en viss justering av sin politikk i pro-alliert retning. Det er blitt tyskernes tur til i alminnelige vendinger å prise Ankararegjeringens helt igjennom tyrkiske holdning.

Churchill ytret i sin mai-tale at han var blitt skuffet i sitt håp om at Tyrkia dristig skulle tre inn i krigen eller i det minste bevilge de nødvendige flyplasser. Det tyrkiske motargument var at en avgivelse av flyplasser ville trekke landet inn i krigen og at Tyrkia - bl.a. p.g.a. at de allierte krigsmaterielle leveransene ikke hadde vært så store som ventet ennå ikke var ferdigrustet. (Adana-møtet i begynnelsen av 1943 mellom Churchill og ledende tyrkiske statsmenn resulterte bl.a. i at store mengder krigsmateriell - ifølge Churchill for 20 mill. pund - ble levert Tyrkia i 1943). Leveransene stoppet og militærdelegasjonen reiste hjem; men det allierte press på Tyrkia opphørte ikke helt. Landet ble tvunget til å innstille kromeksporten til Tyskland og til slutt stanset den tyrkiske regjering all passasje av kamouflerte tyske krigsfartøyer gjennom Dardanellene.

I forbindelse med Dardanellaffæren trådte utenriksminister Menemendjoglu tilbake fra sin stilling midt i juni og det er mulig at de siste ukers forhandlinger delvis har sin forklaring i dette. Menemendjoglu var ikke særlig populær hos de allierte. Den viktigste faktor som er kommet til er imidlertid at russerne nå tar del i forhandlingene. Tyrkias ledelse som tidligere ikke trodde på den russiske armers muligheter på Rumenerfronten, har i de siste måneder måttet revidere sitt syn. Nå når krigen går mot slutten, blir det meget om å gjøre for tyrkerne å passe på at de ikke helt skyves til side ved fredsoppgjøret hvor spørsmålet om Dardanellene og Tolvøyene utvilsomt kommer opp. Mens tyrkerne på den ene side må forbedre sin noe anstrengte goodwill hos de allierte, vil de på den annen side utnytte enhver mulighet for å slippe å gå med i krigen. Hvor vidtgående de siste krav til Tyrkia er, vites ikke; men det er ikke umulig at forhandlingene varsler om nye store militære begivenheter i Sydøsteuropa. Malinowskis 3. ukrainske arme kommer vel ikke til å holde seg i ro stort lengre og i Midtøsten står store allierte armeer som vel ikke bare skal føre campingliv hele krigen.

Det gir et inntrykk av hvorpåss spendt situasjonen er at den tyske ambassadør i Ankara, von Papen, har henstillet til alle tyskere i Tyrkia å forlate landet. I Romania, Ungarn og Bulgaria har det nye press mot Tyrkia vakt stor uro. Aksemaktene ser i dette land krigsbarometeret i sydøst. De går ut fra at ingen alliert invasjon på Balkan er mulig uten Tyrkiets aktive eller iallfall passive medvirkning.

- o -

1. eks.

Fra Hjemmefrontens Ledelse til Norges Lensmenn

Det norske folk har i de siste 4 år landet har vært okkupert blitt utsatt for en rekke overgrep fra tyskerne og deres norske lakelers side. Disse overgrep kulminerte 1 mai måned med den helt folkerettsstridige utskrivning av 3 årsklasser norsk ungdom. Ungdommens svar på dette forsøk på å true den til å begå forræderi ble et samstemmig nei! Mobiliseringen ble knust i starten.

Tilnærmvis av gutter i mobiliseringsalder har etter innkallingen holdt seg hjemme fra. Nå søker de utover bygdene for å få arbeid og mat, og således i dobbelt betydning gjøre en nasjonal innsats.

Quisling har forlangt at de skal jages til de er grepet, og fykesfører As-trup er utnevnt til leder for denne jakten på unge landsmenn. Flere steder har det alt vært razzia etter dem.

Det er imidlertid ikke meningen at guttene skal kjempe sin kamp alene. Parolen er at befolkningen skal hjelpe dem å holde seg unna, og enhver norsk myndighet nekter å medvirke i jakten på dem. Denne parole gjelder naturligvis helt ut også for lensmennene!

Bak parolen står den ansvarlige ledelse som under hele okkupasjonen har vært fører i vår nasjonale kamp. Parolen er gitt i samråd med våre lovlige myndigheter i London, av folk som har oversikt over det som skjer og kan komme til å skje hjemme og ute, og den er ikke å oppfatte som et råd, men som en ordre fra høyeste hold i krigstid. Det beror på utviklingen videre, om den som ikke lystrer ordre, vil bli stillet for krigsrett eller bli dømt etter den norske regjeringens forordning av 22/1 1942 som i §1 fastsetter bestemte, meget strenge straffer for den som yter fienden bistand.

Ikke så få av de lensmenn som gikk inn i NS og ble stående i sine stillinger har senere undskyldt seg med at de gjorde det for å hjelpe og beskytte landsmenn. Nå har disse en siste anledning til å vise hvor meget det ligger i undskyldningen.

På vegne av det norske folk prever Hjemmefrontens Ledelse at lensmennene nekter enhver medvirkning til forfølgelsen av vår ungdom. Den lensmann som står fall av hvem det er som er Norges eneste lovlige myndigheter og hans egne rettmessige overordnede, får gjøre seg klar til å ta følgene. Kampen er gått inn i sin siste fase, og hjemmefronten viker ikke tilbake for å bruke de kraftigste midler i denne strid, hvor hele folkets fremtid står på spill. Lensmenn som bryter denne parole må være forberedt på å møte den samme skjebne som politifinspektør Lindvik og lensmann Horgen.

Lensmennene må våge den samme kamp som utallige nordmenn har kjempet i revis. Hjemmefronten vil huske den lensmann som gjør sin plikt for å berge ungdommen vår, og den vil huske ham som sviker!

Vi gjentar: Ingen norsk ungdom skal arrasteres fordi han gjør sin plikt mot fedrelandet.

Vær forsiktig!

Hvis man i lengre tid har holdt det gående i "illegal" virksomhet uten u-hell av noen art, blir man lett fristet til å være uforsiktig. Denne tendens til uforsiktighet blir forsterket ved at over 4 års kamp har tæret sterkt på kreftene. Krigen er dessuten snart slutt, sier noen, og det er så meget vi skulle ha utrettet før freden kommer. Ja, det er meget vi skal ha utrettet. Men i fengselet får du ikke gjort nytte for deg.

Av og til er tyskerne og nazistene smarte. De samler opplysninger i månedsvis med nitid tysk grundighet og slår så plutselig til på et tidspunkt da folk tror at faren er over for denne gang. Nå har det lenge vært foruroligende stille.

Husk at politiet kan skygge folk i ukervis før det går til aksjon. Vær oppmerksom på at angivere og provokatører er på ferde overalt og gjør alle mulige forsøk på å skaffe seg innpass i avisenes distribusjonsapparater etc.

Utsett deg ikke for unødige risikoer. La ikke effektiviteten gå foran forsiktigheten. Hvis det er fare på ferde, så ta en pause i arbeidet.

- o -

1. eks.

K R O N I K K E N

Nr. 19

UKEN SOM GIKK (2. - 9. august)

På Vestfronten er det første store gjennombrudd nå skjedd, og på en slik måte at det antagelig kommer til å gå over i historien som en av de avgjørende operasjoner i denne krig. Etter den siste ukes begivenheter i Frankrike er vi kommet et betydelig skritt nærmere krigens avslutning, og ennå har man ikke full oversikt over alle konsekvenser, da slaget fremdeles er i full gang.

Det ytre begivenhetsforløp er i korthet følgende: Da amerikanerne under general Bradley hadde brutt igjennom ved Avranches (som ligger ved foten av Cotentin-halvøya, hvor kystlinjen begynner å løpe vestover), spredte deres styrker seg vifteformig ut. Panserkiler med voldsom fart og gjennomslagskraft ble slynget ut rett vestover langs Bretagne-kysten, sørover mot Rennes og øst over i retning av Domfront. Det viktigste operative mål i slagets første fase var avskjeringen av Bretagne-halvøya; det viktige trafikk-knutepunkt Rennes falt praktisk talt uten motstand alt den 3. august, og et par dager senere var de amerikanske panserspisser fremme ved Brest, Lorient og Loire-munningen, praktisk talt uten å møte motstand underveis. Vel så viktig var imidlertid det stat som med den bretagnske halvøys basis som utgangspunkt omtrent samtidig ble satt inn i østlig retning, og som i løpet av et par dager førte til inn-tagelsen av Domfront, Mayenne og Laval og bragte sørflyen fram til Angers ved Loire. Herfra gikk framstøtet videre i en bue på midtavenittet Le Mans, et meget viktig trafikk-knutepunkt som falt onsdag den 9. august. Framrykningen fortsetter videre nordvestover i retning av Chartres og Paris.

Når dette sensasjonelle gjennombrudd har kunnet skje, er den umiddelbare årsak delvis den at tyskerne hadde ventet det allierte hovedstøt i Caen-sektoren, hvor en imponerende oppmarsj av tropper og materiell hadde funnet sted. Mens de tyske hovedstyrker var bundet her, satte Montgomery inn et lynstøt mot vestflanken og oppnådde det tilskitete gjennombrudd, som med ett slag har endret det strategiske bilde i Frankrike. Mens tyskerne inntil slutten av juli bare hadde en ca. 100 km. bred front å holde tvers over den normanniske halvøy og kunne støtte sine flanker på havet, har de allierte nå plutselig oppnådd en frontforlengelse til noe slikt som 300 km. og har fått svingrom for sine styrker, hvis tallmessige og materielle overlegenhet kommer til sin rett og åpner operative muligheter av største rekkevidde.

Den øyeblikkelige situasjon er allerede meget ubehagelig for tyskerne. De hurtige amerikanske panserkolonner støter fram parallelt med Loire i retning Paris, tett fulgt av motorisert infanteri som renser opp de få motstandslom-er man støter på; tyskerne er på hodekulls-flukt og har i dette avsnitt ennå ikke kunnet samle seg til planmessig motstand. Særlig alvorlig er stillingen for de tyske styrker som står nordenfor, i Caen-Vire-avsnittet, og som holder å å bli utflankert. Faren er så meget større som de engelsk-kanadiske styrker er for Caen den 8. august innledet en overordentlig kraftig offensiv som øynsynlig har fått de tyske linjer her til å vakle, til tross for en innbitt otstand. Hva det innebærer er klart: tyskernes repli-bevegelse på Paris ar-er seg som en svingning av fronten om Caen-sektoren som akse eller hengsel, g hensikten med det britiske angrep på nordavsnittet er nettopp å spreng-ette hengsel. Lykkes det, slik at de alliertes venstre fløy kommer i beveg-lse mot Seine-munningen, er den tyske 2. og 7. arme utsatt for omfatning i egge flanker, og resultatet kan bli en katastrofe. Det er ennå for tidlig uttale seg om denne dobbelte omfatning vil lykkes; i øyeblikket pågår et pennende kappløp mellom den sørlige tyske gruppe og de amerikanske panserstyr-er som utgjør knipetangens sørlige del. Under enhver omstendighet blir tyske- kastet tilbake mot elvene Loire og Seinen, som gjør en ordnet, videre re-trett nesten umulig, idet det allierte fly har brutt så og si hver eneste bro.

For å forsøke å gi troppene et pusterom, så de kunne slippe ut gjennom laskehalsen mellom Loire (ved Orleans) og Seine (ved Paris), satt tyskerne begynnelsen av denne uke inn et desperat motangrep med støtretning mot Av-anches for på denne måten å avbryte forbindelsen mellom de amerikanske styr-er i sør og deres baser på Cotentin-halvøya. Støtet ble ført med betydelig

Mappe 75 A
Ekspl. 19.
Date 20/8-44
Avd. 3A-897/44
10. aug. 1944.
Lnr. 5 524

styrke, idet 4 panserdivisjoner ble satt inn, men det ble i løpet av et par dager avverget, vesentlig ved hjelp av alliert artilleri og fly, som hadde forholdsvis lett spill, idet tyskerne hadde måttet sette igang sin offensiv - den kraftigste i Normandie hittil - uten støtte av fly! Hundrer av tyske panservrak ligger nå igjen på slagmarken, og truslen mot flaskehalsen ved Avranches er avverget. Utgangen på slaget betyr en alvorlig svekkelse av det tyske panservåpen i Normandie, som først var konsentrert i Caen-sektoren, så ble flyttet ned til Caumont og nå endelig er revet opp ved Mortain, nettopp det øyeblikk da det britiske angrep ved Caen setter inn med full styrke.

Utviklingen på den franske front i disse hektiske augusdager har ført til betydelige resultater for de allierte og gir anledning til interessante betraktninger. Det viktigste resultatet Montgomery har oppnådd, er utvilsomt at han har sprengt den tyske innkapsling av bruheadet, skaffet seg en frontbrede som gir høve til utvikling av styrkene og til å gjennomføre flankeroperasjoner. Dermed har han tilføyd tyskerne et nederlag som har kostet dem store tap og kan komme til å koste ennå meget større. Alene fangetallet i Frankrike overstiger nå langt 100 000 mann, og man kan regne med at de tyske tap i alt, falne og sårede medregnet, er oppe i omkring 1/4 million - og ennå er styrker på anslagsvis 70 000 mann avskåret på Bretagne-halvøya, ved de befestede punkter langs kysten som ennå byr på motstand. f. eks. St. Malo, Dinan, Brest, Lorient og St. Nazaire. Når opprenskningen her er gjennomført - det er sikkert bare et spørsmål om forholdsvis kort tid - vil de allierte ha herredømmet over Bretagne med en serie ypperlige havner uten at de har behovd å gå til en landgangsoperasjon, noe som alltid iallfall er forbundet med et usikkerhetsmoment.

Besiddelsen av Bretagne har også stor sjømilitær betydning. For det første vil det sikre de allierte et praktisk talt ubestridt herredømme over Kanalen og østlige farvann, og med de mange nye havner til disposisjon vil det bety en stor lettelse av sjøtransportene til invasionsfronten både fra England og fra USA, med frigjøring av flåtestridskrefter som følge. For det annet vil erobringen av Bretagne bety et lammende slag mot det tyske ubåtvåpen, som visstnok i det siste ikke har gjort meget av seg, men som alltid er en faktor å regne med. 6 av tyskernes 8 større ubåtbaser i Frankrike befinner seg nemlig i Brest, Lorient og St. Nazaire, omhyggelig utbygd gjennom fire år med veldig undersjøiske betongbunkers, magasiner, verfter osv. Når de faller bort, vil det tyske ubåtvåpens operasjonsmuligheter være ytterligere sterkt redusert, og antagelig vil de allierte gjøre en god fangst av ubåter på stedet. Man regner at det fins ca. 70 stykker av dem i de tre havner, og mange av dem ligger sikkert ved verksted i ikke sjødyktig stand; på de øvrige venter allierte fly- og flåtestridskrefter utenfor med moderne peileapparater, synkeminer, flybomber osv. Det er den paradoksale slutt-akt i ubåtkrigen: de tropper som skulle vært senket av ubåtene i Atlanterhavet eller i Kanalen før invasjonen, kommer nå og kaster ubåtene på sjøen!

Det tyske sammenbrudd i Normandie kommer først i det rette relieff når man ser det på bakgrunn av årets tyske felttogsplan: først skulle vestmaktene kastes på sjøen og så skulle man vende seg med storparten av sine styrker mot russerne og knekke dem. Den veldig retrett i Russland som har ført den røde hær til det tyske rikets grenser, ble forklart med nødvendigheten av i denne omgang å konsentrere styrkene i vest for å oppnå en rask avgjørelse der: "i Frankrike kan vi ikke vike" het det. Hvilken betegnelse tyskerne vil velge for sine bevegelser i Normandie i den siste tid må man da avvente i spenning.

Utviklingen i Frankrike har på slående måte vist svakhetene i tyskernes nåværende stilling. Den meget omtalte Atlanterhavsvoll, hvor forsvaret skulle være gruppert i dybden, har vist seg å være et temmelig tynt skall langs selve kystlinjen. Da man først - med mindre tap enn ventet - hadde slått igjen nom det, viste det seg at der bakenfor nærmest var et militært vakuum. Et så viktig knutepunkt som Rennes, noen få mil fra kysten, var ubefestet og byens garnison på 1000 mann overgav seg uten strid! Og slik var det praktisk talt overalt i det indre av Bretagne. Amerikanerne kunne på 7 dager tilbakelegge 340 km, altså 50 km. om dagen, og slo dermed alle tidligere både tyske og russiske lynkrigs-rekorder. Saken er at tyskerne lider under en skrikende mangel på reserver, og at murene om "festningen Europa" på mange steder er overorden tlig tynne. At tyskerne ser seg nødt til å gjøre et så storstilet framstøt

som motoffensiven mot Avranches uten flystøtte, viser også hvor katastrofalt svekket Luftwaffe er.

Den allierte overkommando har nå opplyst at ifølge de planer som man la siste hånd på i april, skulle gjennombruddet fra Cotentin-halvøya skje den 50. dag etter invasjonen. Det fant sted den 56. At tidstabellen er fulgt så nøye er egnet til å skape tillit til og respekt for den allierte overledelse og optimisme når det gjelder felttogets videre utvikling. Hva de alliertes planer går ut på, er det naturligvis ingen utenforstående gitt å vite. Det er forskjellige muligheter. Den mest nærliggende er kanskje at man legger all kraft i et framstøt direkte mot Paris, med sørflanke og rygg støttet til Loire, og at det neste store operative mål er Nordfrankrike med Pas de Calais-området og den belgiske kyst, hvor bla. basene for de flyvende bomber befinner seg. Man kan imidlertid her vente en seig tysk motstand - hvis kreftene overhodet strekker til - og det er mulig at andre støtetretninger i første omgang kan falle mer fordelaktige. En alliert framrykking til Loire-Orleans-Paris-Seinemunningen (det område vi alt i juni med utgangspunkt i flybombingen, utpekte som det sannsynligvis første mål for invasjonen) gir nemlig utgangspunkt også for storstilte operasjoner mot de betydelige tyske styrker som står i Sørvestfrankrike. De vil allerede ved en framrykking til Orleans være utsatt for en alvorlig flanketrussel, lange og utsatte som deres forbindelser med hjemlandet er, truet av de franske friskarer, med sjøterritorier i vest og sør som beherskes helt av allierte flåtestridskrefter og Pyreneene i ryggen. Dobbelts utsatt står de hvis de allierte setter igang en invasjon mot den franske Middelhavskyst, noe den sterke oppladning av Korsika og tonnasje-konsentrasjoner i italienske havner kan være et varsel om. Enkelte meldinger hevder til og med at de tyske styrker i Sørvestfrankrike allerede nå treffer forberedelser til evakuering, og det er sannsynlig at hvis tyskernes mangel på reserver gjør stillingen i Frankrike prekær for dem, så vil de forsøke å gjennomføre en veldig svingning av sin front om avsnittet ved Seine-munningen som akse (noe som stemmer godt med den forbitrede motstand de har ydet i Caen-sektoren). De ville da suksessivt rømme det vestlige og sørlige Frankrike og falle tilbake på en linje fra Seinemunningen til den sveitsiske grense, noe som vil bety en drastisk frontforkortning og skape muligheter for et relativt sterkt forsvar av vitale områder i nord. Om det punkt alt er nådd som gjør innledningen av en slik operasjon nødvendig, kan man ennå ikke si. Men det er mulig at allerede de nærmeste uker vil bringe svaret.

På østfronten later det til at russerne for øyeblikket er inne i en oppladningsperiode, med sikte på slutt-offensiven mot de tyske styrker i Balticum, en lyn-offensiv mot Øst-preussen og et videre framstøt på midtavsnittet av den polske front. Det betyr imidlertid ikke at kampene i øyeblikket er slappet helt av. Den 2. august nådde de russiske styrker fram til Riga-bukta vest for byen, og delte dermed den baltiske armegruppe i to, slik at de tyske tropper i Estland og den nordlige del av Latvia har fått sine landverts retrettlinjer definitivt avskåret. Lengre sør er oppmarsjen ført fram praktisk talt til Øst-Preussens grense, og i sentrum pågår heftige kamper i og omkring Warsjawa, som trues av en knipetang-operasjon. Lengre sør er det opprettet et betydelig bruhead vest for Visla (Weichsel) i avsnittet ved Sandomierz-Stassov (begge byer er erobret) og i Galitsja kastes de tyske styrker mot Karpaterpassene, samtidig som oljedistriktene renses; bl.a. er her byene Stryj, Borislav (200 000 tonn årlig), Drohobycz (500 000 tonn) og Sambor tatt. Fra bruheadet støter kolonner fram nordvestover mot Warszawa og sørvestover mot Tarnov og Krakow. Russerne står her ikke mer enn 150 km. fra grensen til Schlesien, et av Tysklands viktigste sentra for gruve- og tungindustri, setet for en rekke nyanlagte og utvidede rustningsbedrifter - idet man her mente seg trygg for bombing! Størst interesse knytter seg imidlertid her til den forestående offensiv mot Øst-reussen, som det treffes forberedelser til i gigantisk målestokk; for første gang skal landkrigen her føres inn på tysk jord.

På Finskefronten er det nærmest stille og meget tyder på at det forestår fredsforhandlinger. Den nye regjering Mannerheim har utnevnt, er riktignok den mest konservative Finland har hatt på 20 år, men dens sammensetning forøvrig tyder på et oppgjør med russerne i nær framtid. Dens ledende menn er alle fortrolige med russiske forhold; statsministeren Hackzell har således

Walden er (som Mannerheim) tidligere russisk officer og har i en årrekke drevet forretning i Russland. Hackzell er videre en talsmann for Finnlands nordiske orientering, von Born er kjent fra Lappo-tiden som en prinsippfast ant-fascist og Hillila står i skarp opposisjon til tyskerne. Grunnlaget for et oppgjør med russerne på realistisk basis er således til stede, og hvis finnene kjenner sin besøkelsestid, slår de til. Hvis russerne er kloke, viser de seg generøse; det ville slå bena unna tyskernes bolsjevik-propaganda og ikke minst ha følger blandt de tyske vasaller i Sørøsteuropa, hvor Tyrkias brudd med Tyskland alt har virket; Ungarn er inne i en regjeringskrise, og Bulgaria sender ut fredsfølere, samtidig som det erklærer å ville nekte tyske tropper gjennommarsj i tilfelle av en tysk-tyrkisk krig.

Luftkrigen. De allierte har dradd full nytte av ukens glimrende flyvær og har på en måte som aldri før demonstrert sin overlegenhet i luften. Tedders bombe-tepper har banet veien for den britiske framrykningen ved Caen, og den sensasjonelle amerikanske "Blitz" mot Bretagne og Paris har bare vært muliggjort ved den største flyparaply vestmaktene hittil har slått opp. Etter intens bombing av bruer, jernbaner og depoter i tyskernes rygg har Taifunfly herjet stygt i de retirerende tyske kolonner. Med Luftwaffes svake innsats som bakgrunn har dette hatt en markant virkning på tyskernes stridsmoral.

De tyske ledere lovet sitt folk at når de allierte hadde åpnet sin front i vest, ville de trenge sitt bombefly der. Men uansett den veldige innsats av det taktiske fly i Frankrike fortsetter den strategiske bombing av Tyskland med full kraft. Det er atter oljeindustri og flyfabrikker som dominerer ukens imponerende angrepsliste: et hovedmål er å lamme Luftwaffe. Den industrielle utmattelse av Tyskland er så langt fremskredet at man anser det mulig å fremtvinge et sammenbrudd. De tyske reserver av krigsmateriell og olje er nå sterkt redusert som følge av den tidligere bombing og de tre fronters enorme forbruk. Hvert bombeangrep idag har derfor større virkning enn f. eks. i mars april, da den italienske front hvilte og vestfronten ennå ikke eksisterte. En direkte føling med oljebombingens virkninger fikk vi i Norge ved ukens kunn-gjøring om den nye tildeling av bensin, som praktisk talt er lik null.

Ukens statistikk: 3. aug.: 1000 am. bombere mot Saarbrücken, Mulhausen, Strassburg. 3000 tonn bomber mot Pas de Calais-området. 5000 all. utfall på vestfronten. Fra Italia sterke angrep mot Nice, Genova, Friedrichshafen. 4. aug.: 1200 am. bombere og 1000 jagere mot Peenemünde, flyfabrikker i Rostock og Anklam, mot Kiel og Bremen (oljeraff.). - 5. aug.: 1100 am. bombere mot oljeraff. i Dolbergen, flydelfabrikker i Fallersleben, rustningsfabrikker i Magdeburg og Braunschweig. Brit. angrep på ubåthavner i Brest med bl.a. 3 fulltreffere med 6 tons bomber. - 6. august: 1000 am. bombere mot motorfabrikk i Berlin, oljeraff. i Hamburg og Slesvig, motorfabrikk i Marienfelde, flyplasser ved Magdeburg og havneanlegg ved Kiel. Brit. angrep mot Lorient (6 tons bomber), oljeanlegg i Bordeaux og Pas de Calais. Fra Italia 1000 am. bombere mot mål i Rhone-dalen og ubåthavnen i Toulon. 7. aug.: 1000 brit. bombere kaster på én time 6000 tonn bomber mot tyske stillinger s. for Caen, krigens største innsats av det taktiske fly. Taifunfly med rakettkanoner ødelegger alene 139 tyske tanks ved Mortain. Am. bombere mot flyfabrikk i Gdynia, fortsetter til Russland. Fra Italia storangrep mot anlegg for syntetisk olje i Schlesien o.a. mål. 8. aug.: 600 am. bombere kaster 20.000 granatbomber mot tyske stillinger ved Caen, tolv timer etter RAFs 6000 tons nattangrep. Taifunfly senker 4 av 8 transportskip i konvoi på norskekysten og setter alle 8 eskorteskip i brann. Fra Russland am. bombere mot Ploesti, fortsetter til Italia (de samme fly som dagen før bombet Gdynia fra England). Kraftige russ. bombeangrep mot Ost-Preussen med erobrede tyske bomber. 9. aug.: Stort antall am. bombere angriper Stuttgart og andre mål i Sydtyskland. Andre bombere mot Köln. - Angloamerikanske tap: 135 fly, tyske: 175 fly.

Om formiddagen onsdag 9. aug. ble en bil inneholdende ca. 60 000 rasjoneringskort stoppet på sin vei fra Moestues trykkeri til et rasjoneringskontor av 4 unge menn med revolver. Chaufføren ble tvunget til å kjøre til et angitt sted, hvor kortene ble lastet over i en ventende bil. - 21, 22 og 23 åringene skal heller ikke i kommende periode mangle rasjoneringskort.

Åpen mobilisering!

Førergruppen blir for tiden utvidet. Da selv ikke NS-medlemmer melder seg frivillig lengre, har makthaverne måtte gå til tvangsutskrivning via arbeidskontorene. Flere steder bl.a. i Sarpsborg er også gode nordmenn blitt utskrevet til tjeneste. Denne utskrivning er åpen mobilisering. Førergruppen er en vespnet avdeling under NS-befal. - Etter straffelovens § 86 straffes den som rettsstridig bærer våpen mot Norge med inntil døden.

Det sier seg selv at ingen møter til slik tjeneste eller til den forutgående lægeundersøkelsen.

Hjemmefrontens ledelse

HAR over London Radio sendt Danmarks Frihetsråd denne nilsen: "Den norske hjemmefrontsledelse sender Det danske frihetsråd en varm lykkønsning med den seir som det danske folk har vunnet i kampen mot vår felles fiende. - I likhet med det danske folk venter vi i det okkuperte Norge utålmodig og besluttet på den dag da signalet går til at vi kan tre fram med full styrke, drive de nazistiske undertrykkere ut av landet og vinne vår frihet og vårt demokrati tilbake."

Oppgjøret med krigsforbryterne

Denne artikkelen bygger hovedsakelig på en brosjyre om krigsforbrytere skrevet av en norsk jurist.

I. Hva er krigsforbrytelser?

Hva krigsforbrytelser er har folkene i de tysk-okkuperte land fått føle. Krigen er i seg selv forferdelig, men også for nåtidens totale krigføring gjelder det at ikke alle midler er tillatt for å bekjempe fienden. Etter folkeretten gjelder det lover og sedvaner for krigen. Disse regler er særlig kom-sere krigføringen overensstemmende med den sivilisasjon menneskene er kommet til. Overskrider krigshandlingene de fastsatte regler blir de ulovlige. De betraktes ikke lenger - hverken rettslig eller moralsk - som krigshandlinger, men som mord, ran, tyveri etc. - Fra denne krigen skal vi trekke fram noen eksempler på slike krigsforbrytelser. Det har f. eks. hendt at sivilbefolkningen er blitt plassert foran troppeavdelinger for å hindre motparten i skyte av frykt for å skade egne landsmenn. Fremgangsmåten er ulovlig og straff kan anvendes mot de skyldige som overfor alminnelige mordere. - Krigsfanger ifølge Haagerreglene behandles med menneskevennlighet. Enhver mishandling eller slett behandling er krigsforbrytelse. Aksemaktene har til dels behandlet fangene som dyr; bekledning, ernæring og boligforhold har vært under all kritikk. Særlig russiske, serbiske og polske krigsfanger har vært dårlig behandlet. Det kan eksemplervis nevnes at natten til 17/7-1942 ble på Terbovens ørre 300 av 900 serbiske krigsfanger skutt nær Narvik. Det het at skytningen skjedd av frykt for flekktyfus. Men den forutgående mishandling var ikke egnet til å forebygge denne sykdom. Av de gjenlevende døde 400 i løpet av 14 dager p.g.a. dårlig behandling. - Haagerreglene forbyr å ødelegge eller ta fiendtlig eiendom, frasett de tilfeller hvor det er uomgjengelig nødvendig for krigens behov. Men ikke minst i Norge brante tyskerne under felttoget som nevnt gårder i distrikter hvor motstanden var særlig hard.

Også for okkupasjon gjelder etter folkeretten bestemte regler. Hensikter med reglene er å beskytte befolkningen i besatte områder mot vilkårlighet fra den okkuperende fiendes side. Haagerreglementets art. 43 bestemmer at okkupan-ten skal respektere de lover som gjelder i det okkuperte land, for såvidt ikke absolutte hindringer - d.v.s. rent militære grunner - er i veien. Etter art. 40 er det forbudt å anvende fellesstraff mot befolkningen i okkupert område, f.eks. enkeltpersoners handlinger. Men byen Lidice i Tsjekkoslovakia ble helt tryddet som kollektiv straff for en forbrytelse befolkningen umulig kunne være ansvarlig for. Fra Norge husker vi særlig Televågepisoden, unnakstil-tanden i Trøndelag hvor 10 nordmenn ble skutt av tyskerne bare for å skape krekk og de 5 mordene i Drammen oktober 1943. - Å ta gisler for andres handlinger er også i strid med reglene for krigføring og okkupasjon. Likevel er

slektinger til nordmenn som rømmer fra landet blitt fengslet. Etter forordning av mars 1941 kan endog "statsfiendtlige elementer" på den rømtes hjemstades som gissler hvis den rømte ikke har familie. - Ytelser in natura (rekvisisjoner) og tjenester kan etter Haagerreglene bare kreves til okkupasjonshærens behov. De skal ikke overskride det okkuperte lands økonomiske resurser og ikke være av den natur at de innebærer forpliktelser for befolkningen til å ta del i krigen mot fedrelandet. Men rekvisisjonene har utartet til plyndring og de utskrevne arbeidere tvinges til å utføre befestningsarbeider o.l. som direkte eller indirekte støtter krigføringen. - Det okkuperte lands sivile myndigheter skal selv opprettholde landets rettsorden og ivareta borgernes rett overfor okkupanten. Disse myndigheter skal ikke tvinges til å medvirke til fiendens krigføring. Okkupanten har ikke engang rett til å fordre at de sivile myndigheter skal hjelpe til med okkupantens rettmessige rekvisisjoner. Også disse regler setter tyskerne ut av betraktning, særlig ved hjelp av quislinger. Men ulovlige handlinger blir ikke derfor mer lovlige. Quislingloven fra høsten 1943 bestemmer inntil dødsstraff for dem som nekte å etterkomme befalinger fra makthaverne om å gjøre ting som de etter folkerett og norsk rett ikke skal gjøre, og har rett til å nekte. Politifullmektig Eilifsen ble dømt til døden fordi han fulgte virkelig lov og rett og nektet å arrestere unge piker som var tvangsutskrevet til arbeid for tyskerne. Dette er mordintet annet. Et annen graverende eks. er deporteringen av ca. 700 lærere til tvangsarbeid i Nordnorge fordi de hadde nektet å opptre i strid med norsk lov. Under skinn av "Nyordning" søkes i det hele Haagerreglene omgått. Men Nyordningen i Norge og andre steder er i utvilsom strid med folkeretten. - Noen av de alvorligste krigsforbrytelser i okkupert område er mishandlingen av fanger, som ikke er vanlige krigsfanger, men patrioter som har kjempet for sitt hærtatte land. Disse fanger blir utsatt for de verste pinsler og dessuten slett behandlet ellers. Dette er rent kriminelle forbrytelser og må behandles deretter. - Jødeforfølgelsene er et kapittel for seg. Man regner med at tyskerne har tatt livet av mellom 4 og 5 millioner jøder.

Det blir en alvorlig og høyst berettiget anklage de dreptes etterlatte og landsmenn, de mishandlede, de utpinte og eksploaterte kommer til å rette mot sine bødler og plageånd. For at de skyldige skal bli stillet til ansvar er det nedsatt allierte kommisjoner som samler opplysninger om krigsforbryterne og deres gjerninger. - For Norges vedkommende dreier det seg om ca. 1000 krigsforbrytere - da er bare de groveste tatt med.

II. Er straff nødvendig?

Straff er stort sett et dårlig middel til å forebygge forbrytelser og til å forbedre forbryterne. Og vi godkjenner ikke straff som hevnakt. Er det da ikke klokere å prøve å forsones seg med krigsforbryterne? Men det er ikke forbryteren men hans offer som trenger og har krav på forsonlig behndling.

For det første må vi sikre samfunnet mot at disse forbrytere fortsetter sin virksomhet etter krigens slutt. Hvordan vil det der nest gå hvis krigsforbryterne ikke blir straffet? Folk som har vært utsatt for forbrytelsene glemmer ikke sine bødler. Går krigsforbryterne fri vil det krenke rettferdighetsfølelsen hos deres ofre og mange andre. Man risikerer at de krenkede tar saken i sin egen hånd, man får hevn, lynching og "de lange knivers netter". Slipper krigsforbryterne straff, betyr det at det ikke er risikabelt å krenke rettsreglene om krigføring. Det betyr at man under klisjeen "heroisme" kan gi sin sadisme, sin mindreverdighetsfølelse og sitt hat fritt utløp. Hvis disse forbrytelser, som etter vår mening er rent kriminelle, ikke blir straffet, vil det være vanskelig å opprettholde grunnlaget for vår civilisasjon.

III. Beslutningene om at krigsforbryterne skal straffes.

13-1-1942 ble den såkalte St. Jamesdeklarasjon vedtatt av Belgias, Grekenlands, Jugoslavias, Luxemburgs, Hollands, Polens og Tsjekkosloviakas regjeringer samt av den fri franske Nasjonalkomite. I deklarasjonen, som senere er vedtatt også av Storbritannia og Dominions, USA og Sovjetsamveldet, fastslås at det hører til et av de viktigste krigsmål å sørge for at krigsforbryterne får sin rettferdige straff. Ingen må slippe unna hva enten de står bak krigsforbrytelsene, har gitt ordre til dem, eller deltatt i utførelsen. - I Moskva erklæringen utferdiget etter Moskva-møtet høsten 1943 mellom Cordell Hull, Eden og Molotov heter det bl.a.: "Ved innvilgingen av våpenstillstand overfor en hvilken som helst regjering som kan komme til å bli dannet i Tyskland, skal

alle tyske offiserer, men ikke medlemmer av nazipartiet som bærer ansvaret for krigsforbrytelser, sendes tilbake til de land hvor deres avskyelige gjerninger er blitt begått, for at de skal kunne bli dømt og straffet etter de berørte lands og de der opprettede fri regjeringers lover". Videre heter det at "--- de forente nasjoner lover å forfølge dem, som har besudlet sine hender med uskyldig blod, til verdens ende og lover å utlevere dem til sine anklagere for at rettferdigheten skal skje fyldest." Lister over krigsforbryterne skal ligge ferdige før våpenstillstanden. Det vil lette oppgjøret at Tyskland formodentlig vil bli besatt av allierte tropper.

Hvem skal så straffes? I første rekke de som under selve krigshandlingene har begått krigsforbrytelser. Dernest de som i okkuperte land direkte eller indirekte har gjort seg skyldig i eller er ansvarlig for ulovlige fengselinger, tvangsutskrivninger, gisseltaking, henrettelse av gissler osv. Dertil kommer de mer politiske forbrytelser som f. eks. ulovlig å sette de okkuperte lands lover ut av kraft. En 3.kategori krigsforbrytere er den tyske militære og sivile ledelse som bærer hovedansvaret for terror og krigsforbrytelsene, selv de ikke har hatt noe med den enkelte grusomhet å gjøre. - For alle disse grupper gjelder at ikke bare de hovedansvarlige skal taes, men også de medskyldige, f. eks. quislingene. Heller ikke soldater i uniform som undskylder seg med at de har handlet etter ordre går fri. Befalinger fritar ikke en underordnet for ansvar for utførte handlinger - f.eks. tortur - som han forsto eller måtte forstå var rettsstridige. Men straffen kan etter omstendighetene bli mildere.

Krigsforbryterne skal dømmes etter lov og straffes etter dom. Men fordi folkeretten ikke har noen straffebestemmelser, må de enkelte lands straffelover komme til anvendelse mot krigsforbryterne. Hvilket lands straffelov skal så anvendes? Moskvaerklæringen knesetter som nevnt det prinsipp at krigsforbryterne skal sendes tilbake til de land hvor deres ugjerninger er begått for å straffes etter landets lov og av dette lands domstoler. Men hvilke straffelover skal anvendes mot dem som ikke direkte har begått krigsforbrytelser på okkupert territorium, men fra Tyskland f. eks. har gitt ordre til forbrytelsene etc.? Dette vil som oftest være hovedmennene som Hitler, Himmler m.fl. Norsk straffelov vil kunne anvendes mot slike forbrytelser. Men etter britisk lov f. eks. er forbrytelser begått av utlenninger i utlandet ikke gjenstand for prøvelse etter engelsk rett. I disse tilfeller vil det kanskje bli opprettet interallierte domstoler.

IV. De norske straffebestemmelser som krigsforbryterne kan straffes etter.

Etter den norske militære straffelov av 1902 straffes bruk av forbudte krigsredskaper og drap av dem som har overgitt seg med inntil dødsstraff. Denne bestemmelse vil f. eks. bli aktuell overfor skyting av sivile og militære fanger. Underslag, ran og utpressing foretatt under utnyttelse av militær overlegenhet straffes også med inntil døden. Bestemmelsen rammer f. eks. uberettigede rekvisisjoner og plyndringer. Beskadigelse av eiendom uten at det er nødvendig - f. eks. nedbrenning av hus i strid med krigsreglene - straffes også hardt.

Den sivile norske straffelov av 1902 har også en rekke aktuelle bestemmelser. Lovens kap. 8 omhandler forbrytelser mot statens sikkerhet og selvstendighet. Straffebestemmelsene er strenge - inntil dødsstraff. De rammer bl.a. handlinger som er i strid med Haagerreglene om administrasjon av okkupert område og vil komme til anvendelse overfor både tyskere, quislinger og andre forrædere. Med inntil døden straffes de som rettsstridig søker å medvirke til at Norge eller noen del av riket bringes under fremmed herredømme eller innlemmes i annen stat. Likeledes straffes med inntil døden den som rettsstridig bærer våpen mot Norge eller yter fienden bistand i råd eller dåd eller svekker noen med Norge forbunden stats krigsevne. Bestemmelsen rammer alle forrædere. Etter andre paragraffer straffes bl.a. de som søker å bevirke at Norges statsforfatning forandres med ulovlige midler.

Også de som er ansvarlige for tvangsarbeider, ulovlige arrestasjoner etc. blir rammet av straffeloven. Etter lovens 22. kap straffes bruk av vold mot personer, legemsbeskadigelser og drap med inntil dødsstraff. Disse straffene vil særlig ramme Gestapo og det såkalte tyske rettsvesen i Norge. Og straffebestemmelsene rammer ikke bare de direkte utøvende bødler, men også deres

hjelper og ansvarlige ledere. Mange bestemmelser rammer også handlinger be-
traktet som utlenninger (f. eks. av tyskere i Tyskland).

I mange tilfeller var straffelovens bestemmelser for milde. Lovgiverne
tenkte ikke at slike krigsforbrytelser kunne bli begått. For å rette på dette
er det vedtatt flere provisoriske anordninger med lovs kraft. Før den prov.
an. av 3/10-1941 kunne dødsstraff bare anvendes i krigstid og ikke etter kri-
gens opphør. Nå kan dødsstraff også idømmes og fullbyrdes etter krigens slut-
t. Ved andre forordninger er det gitt adgang til i visse tilfeller å idømme død-
straff også etter den civile straffelov. Før var den høyeste straff fengsel
på livstid. En annen anordning bestemmer at den som opprettholder medlemskap
i, søker om eller samtykker i å bli medlem av NS, nazistisk hird eller annen
organisasjon som yter fienden bistand, straffes med tap av almen tillit for
bestendig eller for et bestemt antall år. Dette innebærer at den dømte borger-
lig sett blir en "død" mann. Hensikten er hovedsakelig å ramme mindre fram-
stående quislinger.

Krigsforbryternes antall er stort, men alle skal straffes. Domstolsbehan-
dlingen må sikre at rettferdige avgjørelser treffes. Også krigsforbryterne
har krav på rettferdig behandling. Men innenfor denne ramme må oppgjøret skje
raskest mulig. Verden har andre og større oppgaver foran seg. Vi må se fram-
over!

- 9 -

Kirkedepartementet avsatte for en tid siden Det Norske Misjonsselskaps hoved-
styre og generalsekretær og satte inn ny ledelse. Statapolitiet foretok hu-
undersøkelser på selskapets kontorer hvorved det ifølge nazistenes meldin-
ger ble funnet kommunistlitteratur, drikkeviser o.l. Generalsekretær Amdahl
ble arrestert. "Kirkedepartementet" begrunnet sitt skritt med at hovedstyret
hadde overtrådt sine egne grunnregler og ledet organisasjonen på en måte som
ikke stod i samsvar med kravene til folkets og statens felles gagn. Men de
virkelige motiver ligger åpent i dagen. For det første er aksjonen et ledd i
nazistenes kristendomsforfølgelse. Både kirken og de frie kristelige organisa-
sjoner har satt det som sin selvfølgelige plikt å verne om Guds ords frihet og
samvittighetens rett, selvom det blir våpenløs kamp mot de nazistiske maktha-
vere. Denne motstand prøver quislingene å bryte ned. Dermed er nazistene sik-
kert ute etter Misjonsselskapets midler som er ganske betydelige. Endelig er
aksjonen en personlig hevnet fra visse nazipresters side.

- 0 -

Da Norge kom med i krigen 9. april 1940 var størstedelen av den norske handels-
flåte utenfor aksens rekkevidde. 7.600.000 tonn norsk skipstonnasje med 23.000
norske sjøfolk kunne innrangeres i den allierte krigføring. Dette tilskuddet
fra Norge var nærmest uvurderlig. Men det har gått hardt utover den norske
handelsflåten. Halvparten av tonnasjen er gått tapt og omlag 2500 norske sjø-
folk har fulgt sine skip ned i dypet. 500 skip gjenstår av den opprinnelige
flåte. - Norges allierte er oppmerksomme på disse ofre. Sjefen for det ameri-
kanske utenriksdepartements økonomiske avdeling, Leo Crowley, uttalte i vinter
"Norge hadde en stor handels- og fiskeflåte. Uten å skjønne en eneste tanke
på sin egen økonomi stilte Norge alle sine disponible skip i de forente na-
sjoners tjeneste på et tidspunkt da det knep som verst. En stor del av de nor-
ske skipene er blitt senket i arbeidet for å holde de allierte forsyningelin-
jene åpne. Det alene er nok til å spørre oss selv: Har vi rett til å beholde
våre nybygde skip for oss selv når freden kommer?..."

Breckinridge Long, amerikansk ministersekretær, formulerte sitt syn slik:
"På grunn av flåtens betydning for Norges velstand og dens nødvendighet for
den norske nasjonale økonomi må Norge stilles i særstilling blandt våre alli-
erte. Norge har bidradd med praktisk talt hele sin nasjonale formue og bør
derfor fullt ut hjelpes med gjenoppbyggingen av den flåten som er gått tapt
i de forente nasjoners tjeneste."

10.000 hollendere skal være henrettet siden den tyske okkupasjon begynte. An-
tall personer i konsentrasjonsleire anslås til mellom 350.000 og 400.000. An-
dertil kommer at det bare er 2.000 jøder igjen av 120.000 ved krigens begyn-
nelse. De øvrige er "forsvunnet". Dessuten er 380.000 arbeidere deportert til
Tyskland og 40.000 til Belgia og Frankrike.

KEN SOM GIKK (10. - 16. aug.)

Tysklands situasjon er i ferd med å bli kritisk. Den store koalisjons-offen-
siv er nå under full utvikling på alle fronter - fra vest, øst og sør, fra
luften og fra partisan-sabotørstyrkene i de besatte land - og man kan regne
med at alene de regulære stridskrefter som utenfra øver sitt trykk på "fest-
ingen Europa" er omtrent dobbelt så sterke som den militærmakt Tyskland i
øyeblikket står over. Det gjelder både antallet av tropper og tyngden av mate-
riellet; tar man hensyn til krigspotensialen - folketall, råstoffer, industri-
kapasitet, transportmuligheter osv. - blir forholdet enda meget mer ugunstig
for Tyskland. I virkeligheten er derfor krigen for lenge avgjort. Det eneste
Tyskland kan håpe på, er å føre en oppholdende strid som kan utskyte sammen-
bruddet noen måneder, på bekostning av uhyre ødeleggelser og tap av menneske-
liv. Når man har valgt denne linje, skjer det dels i et svakt, teoretisk håp
om at et mirakel tross alt skal kunne skje, enten på det politiske område
splittelse mellom Russland og vestmaktene med mulighet for separatfred med
en ene part) eller på det militære (gjennom innsatsen av epokegjørende nye
åpener). Utsikten til at slike håp skal gå i oppfyllelse kan imidlertid på det
åværende tidspunkt i praksis settes lik null. Den egentlige grunn til at
krigen fortsetter, er den nazistiske ledelses desperasjon og kynisme: den er
klar over at den etter nederlaget ikke bare er politisk ferdig, men at den
også vil bli trukket til ansvar for sine forbrytelser. Om Tyskland har en
remtid, har den det iallfall ikke, og ganske hensynsløst ofrer den sitt lands
krefter og verdier i en håpløs kamp bare for å kunne skyte regnskapets dag ut.
Folket følger, dels p.g.a. den glimrende organiserte terror, dels p.g.a. sin
apati og mangel på evne til politisk handling, dels fordi også det frykter
slengjeldelsen.

Tysklands uløselige dilemma kommer i enda skarpere relieff når man analy-
serer dets strategiske situasjon. Det foreligger to alternativer for den de-
fensive krigføring landet nå er påtvunget: 1) man kan forsøke å forsvare for
enhver pris de nåværende fronter for å holde krigen lenge mulig borte fra
tysk område og bevare den bredest mulige økonomiske og militære basis for
krigføringen, 2) man kan foreta en drastisk frontforkortning og i god orden
trekke styrkene tilbake til linjer som man ennå en tid kan bemanne noenlunde
tilfredsstillende med muligheter for noenlunde effektive operasjoner på de
andre linjer: hurtige omgrupperinger og forskyvninger av tyngdepunktet fra det
ene truede avsnitt til det andre. Å gjennomføre alternativ 1 er umulig; Tysk-
land har ikke tilnærmelsesvis de nødvendige resurser til å holde festningen
Europas alt for lange murer, det har utviklingen både på øst- og vest-fronten
i sommer til fulle vist. Alternativ 2 er også håpløst fordi Tyskland bare i
meget kort tid ville kunne holde sin krigsmaskin i gang etterat det hadde måt-
tet gi slipp på de besatte områders resurser, deres arbeidskraft, deres rå-
stoffer og deres produksjon av næringsmidler, f. eks. Balkans korn, olje og
mineraler, Vest-Europas høytstående metallindustrier osv. Dertil kommer den
umulige luftstrategiske stilling Tyskland ville være i den dag de allierte
flybaser ble flyttet fram til Østfrankrike, Vestpolen og Donau-slettene.

Den tyske ledelse, d.v.s. Hitler og hans folk, har overfor dette valg
sekt en kompromissløsning: å forsvare også mer framskutteposisjoner, men med
halv kraft, å forsøke å holde alle fronter, men med utilstrekkelige styrker.
Denne "løsning" er uttrykk for ønsketenkning og dilettantisme; man vil ikke
se de ubarmhjertige realiteter i øynene og usentimentalt trekke konsekven-
se, men opprettholder fiksjonen om at man fremdeles kan få både i pose og
sekk. I virkeligheten er alternativet det slettest mulige fra tysk synspunkt,
det som raskest vil føre til det endelige sammenbrudd. Resultatet er nemlig
at de tyske armeer blir slitt opp i voldsomme slag - uten at de har noen mu-
ligheter for å kunne løse sine oppgaver, nemlig å holde det "livsrom" den tys-
ke militærmaskin i krigens første fase erobret og som dens fortsatte eksis-
tens er avhengig av.

Svakheten i overledelsen er blitt stadig mer utpreget ved de tap det tys-

ke generalitet har lidt i den siste tid. Siden sommeroffensivens begynnelse for alvor er over 60 tyske generaler (d.v.s. nesten 1 pr. dag) falt, tatt til fange, arrestert, henrettet eller omkommet ved mer eller mindre mystiske "trikk-ulykker". Samarbeidet med de gjenlevende av den gamle, solide skole skilte ikke bli lettere etter den forsmædelse det tyske offiserskorps ble tilføydt Hitlers domstol dømte de konspirerende generaler til døden ved hengning, og de ved en ærlig kule. Det er karakteristisk at general Paulus, som hadde kommandoen over Stalingrad-armeen og siden han ble tatt til fange der er blitt feiret som en av det tredje rikets store krigshelter, nå har brutt sintaushet og i Moskva-radioen oppfordret sine kolleger til å fjerne Hitler og stanse håpløse krig. 6 andre generaler støtter ham.

De tyske tap i mannskaper ved frontene begynner også å løpe opp. Ved østfronten har tyskerne siden St. Hans i falne, fanger og sårede tapt mellom 500 000 mann, i Italia vel 100 000 mann, i Frankrike mellom 200 og 250 000 mann, et tall som meget snart kan komme til å øke med 100 000 og kanskje mer. Etter at de tyske styrkene i Bretagne og i Normandi-sekken er likvidert: D.v.s. at de tyske tap i sommer allerede er oppe i ca. 900 000 mann. Det er en høy alvorlig årelating, for selv om den tyske krigsmaskin omfattet mannskapsstyrker på kanskje 10-11 millioner mann, er bare 4 1/2 - 5 millioner mann frontsoldater; resten er luftvern, etappemannskap, politistyrker, Totd-folk osv.

Med den store tallmessige overvekt de allierte har, er det klart at det for dem gjelder å engasjere fienden over en så utstrakt front som mulig. Først da vil overmakten kunne gjøre seg gjeldende med full tyngde. Er fronten begrenset, vil tyskerne ved å operere på de indre linjer kunne stille noenlunde kamp. Settes angrepene inn så og si overalt langs den tyske festnings murer, blir det umulig å dekke alle frontavsnitt tilfredsstillende, og det store gjennombrudd vil komme et eller annet sted. Det er denne utvikling som øyensynlig nå er i gang, og som den nye invasjonen i Frankrike er et ledd i.

Vestfronten. Som vi antydte sist, ville en alliert invasjon på den franske Middelhavskyst - etter amerikanernes framstøt langs nedre Loire - utsette de tyske styrker i Sørvestfrankrike for en dødelig trussel, en dobbelt omfatning etter elvelinjene Rhône og Loire. Det er dette som nå holder på å skje. Tirsdag den 15. august i grålysningen gikk store fransk-britisk-amerikanske styrker i land i avsnittet mellom Toulon og Cannes over en 200 km. lang front. Foretaket var forberedt gjennom fire dagers intens flybombing av området, og ble innledet med et timelangt bombardement av skipsartilleriet på hele 80 marinefartøyer. Den største styrke lufttransporterte tropper som noengang har vært satt inn, 14 000 mann, ble landsatt eller hoppet ned i og bak de tyske linjer, og syv bølger infanteri ble satt i land på kyststripen. I løpet av en time hadde troppene nådd sine første mål, og operasjonene utvikler seg tilfredsstillende. Den tyske motstand er spredt og svak, og Luftwaffe har praktisk talt ikke vist seg over stridssonen. Onsdag kveld ble det meldt at 5 byer er opptil 8 km. inne i landet var tatt, likeså en del befestede øyer ca. 40 km. øst for Toulon. Ellers er meldingene som rimelig kan være i denne første tid nokså sparsomme, men det er tydelig at det er tale om en større operasjon og at alt hittil er gått etter programmet.

En meget verdifull støtte får invasjonstroppene av de franske friskarere som nå er oppfordret til å gripe inn for fullt over hele landet, og som i de siste dager har øket sin virksomhet meget betydelig. Et av de viktigste sentra for friskarene er nettopp Savoie, så hvis det allierte støt kommer til å forsette opp Rhône-dalen, hvilket er sannsynlig, blir tyskernes situasjon meget vanskelig. Slik som det tyske forsvar i Nordfrankrike har brutt sammen med store tap, er det vel i det hele tatt tvilsomt om tyskerne vil gjøre noe alvorlig forsøk på å holde det sørvestlige Frankrike. Med den amerikanske nord-arme nesten ved Orleans er trusselen om utflanking allerede meget alvorlig, og det er vel tvilsomt om selv Hitler vil risikere å ofre von Blaskowitz styrker i Sørfrankrike; han vil kunne få god bruk for dem i kampen om Seine-linje og Nordfrankrike, hvis det da i det hele tatt lykkes å få dem noenlunde intakt tilbake gjennom partisan-distriktene og de allierte flys bombetepper. I alle tilfeller kan utviklingen i Frankrike snart komme til å gå med kjempeskritt og tyskerne bli nødt til å foreta sin veldige svingning av fronten tilbake til en linje fra Seine-munningen og sørøstover, med venstre flanke støttet til

den sveitsiske grense i eks. i nærheten av Belfort. Det er bare et spørsmål om det ikke alt er for sent å organisere en ordnet tilbaketrekning av så store troppestyrker og materialmengder over et så utsatt kommunikasjonsnett som det franske, med det allierte fly suverent herjende om dagen og under stadige aksjoner fra partisanenes side om natten.

I Normandie går det store omringningsslag mot sin slutt, og det er vanskelig å se hvordan v. Kluge skal kunne få sine hovedstyrker ut av sekken ved Falaise. De amerikanske panserstyrker fortsatte delvis sin marsj over Chartres mot Paris, men en arm avinget nordover fra Le Mans, tok Alençon den 11. aug. og nådd fram til Argentan den 14. Samtidig presset de britiske styrker under voldsom tysk motstand på fra nord med støtretning mot Falaise for å lukke tangen om de tyske styrker som befant seg vestenfor i Flers-Mortain-Domfront-avsnittet. Søndag den 13. besluttet tyskerne seg plutselig til å oppgi dette frontframspring og iverksatte en hodekulls retrett østover via Falaise. Det ble et formelig spissrotløp mellom allierte markstyrker under ubønnhørlig bombing fra det allierte fly, mens sekkens åpning langsomt, men ubønnhørlig ble ble snørt sammen mellom Falaise og Argentan. Tyskerne led fryktelige tap under retretten både i mannskap og materiell, og tirsdag den 15. måtte de oppgi forsøket på å ta seg ut gjennom åpningen som da bare var 5-10 km. bred og lå under konstant artilleriild. Onsdag ble det meldt at åpningen var så godt som lukket, det ble kjempet i Falaise og veien fra Falaise til Lisieux var sporret. Hvor store tyske styrker som her er avskåret, vet man enda ikke med sikkerhet, men det dreier seg sannsynligvis om iallfall 10-12 divisjoner - ca. 100 000 mann? - med flere hundre tanks. At de vil kapitulere uten videre, er ikke å vente; de vil antagelig forsøke å omgruppere seg til et gjennombruddsangrep, hvis de da har bensin, ammunisjon o.l. til det. Men selvom de skulle kunne sprengte ringen i dette avsnitt, er de ikke dermed reddet. De vil da enten bli drevet nordover mot Seins nedre løp, hvor det ikke fins en brugg og hvor de allierte fly vil skape kaos ved elveovergangene - eller de vil forsøke å nå fram til trafikknutepunktet Paris, med fare for å bli et bytte for de amerikanske tanks og det allierte fly på Chartres-Dreux-sletten. Spissen av de amerikanske panserstyrker befinner seg nemlig allerede i området mellom Chartres-Dreux og Paris; nøyaktig hvor vet ingen, da de ikke bruker sine radioer for ikke å røpe sin nøyaktige posisjon for tyskerne - som ikke kan holde flystyrker nok i luften for en tilfredsstillende rekognosering. Alt synes således å tyde på at de alliertes store omfatningsoperasjon i Nordfrankrike vil ende med en fullstendig katastrofe for 2. og 7. tyske arme, elitesstyrkene som skulle kastet anglo-amerikanerne på sjøen.

Sørfronten. Etterat de allierte er rykket inn i Firenze, er det bare begrenset virksomhet på landfronten i Italia. Men denne front er ikke mindre interessant for det, i lys av landgangen i Sørfrankrike og mulighetene for et forestående også mot Balkan. Om stillheten i øyeblikket betyr at de allierte styrker forbereder et generalangrep mot den tyske Gotha-linje i Appenninene, er ikke godt å vite. Det byr seg nemlig mange andre muligheter. For det første vil et vellykket angrep opp gjennom Rhônedalen og i Savoie bety at Kesselring får sin forbindelse med de tyske styrker i Sørfrankrike avskåret, og om flanketrusselen herfra p.g.a. Alpene ikke er så overhengende, kan den være alvorlig nok. Og hvis det er tyskernes hensikt å falle tilbake på den kortere frontlinje mellom Seinemunningen og den sveitsiske grense, kan det ikke ha noen mening å holde en front i Appenninene; den ville komme til å henge fullstendig i luften og stå i fare for å bli avskåret fra hjemlandet av partisanstyrker som opererer i et nesten sammenhengende belte fra Haute Savoie til Jugoslavia.

Selvom disse faktorer ikke skulle komme til å gjøre seg gjeldende i den aller første tid, byr det seg også andre muligheter. De allierte kan, samtidig som de holder de tyske hovedstyrker fast ved et press mot Gotha-linjen, gjennomføre amfibie-operasjoner både mot Genovabukta og mot Venezia-avsnittet, men en kanskje like nærliggende mulighet er at en invasjon av Jugoslavia går av stabelen. Det ville være et logisk ledd i den store koalisjons-strategi som tilstreber å stille de tyske styrker til kamp over en så lang front som mulig, og forskjellige ting synes å tyde på at noe slikt kan være i gjære, bl.a. at Churchill er i Roma og konfererer med Tito, at det er opprettet et eget flykorps for Balkan-operasjonene og en egen kommando for de såkalte adriatiske styrker. Tyrkias brudd med Tyskland nylig og den ganske forbausende stillhet

som har hersket på den russiske front ved nedre Dnestr til nå, er også ting som kan tale for en slik stor-samordnet aksjon mot Balkan.

På østfronten ER RUSSERNES neste store offensivbølge ennå ikke satt inn, - det er mulig at den skal koordineres med de alliertes nye støt mot Sørfrankrike (som midtsommeroffensiven satte inn da invasionsstyrkene i Normandie var gjennom den første kritiske periode), eventuelt også med en Balkan-offensiv. Langs Øst-Preussens grenser fortsetter den veldige russiske oppmarsj som syn å tyde på en enestående kraftutfoldelse når tiden er inne, og på den baltisk front er trykket på de isolerte tyske styrker øket, bl.a. har russerne oppnået gjennombrudd vestover fra Pskov-sektoren som har ført dem fram til nærhet av Walka på den estnisk-latviske grense, slik at de tyske styrker i Estland trues med isolering også fra styrkene i Latvia; russerne står bare 20 km. fra jernbanen Tallinn-Riga. Sørøst for Riga er Jekabpils tatt. Fra Bialystok-avsnittet har russerne også støtt videre vestover, likesom bruhodet vest for Warszawa i Sandomierz-området er utvidet og trusselen mot Krakow øker. (Sandomierz ble 17. august meldt erobret). Om det forestår en generaloffensiv over hele østfrontens nordlige halvdel, eller om russerne ønsker først å rense Baltikum før stormen mot Øst-Preussen, Warszawa og Øvre-Schlesien, vil kanskje allerede de kommende uke gi svar på.

I Stillehavet er kampene på Guam avsluttet; denne viktige øy er nå helt i amerikanske hender etter tre ukers kamper. Amerikanske flyvende "superfestninger" har bombardert Nagasakis skipsverfter, en alvorlig påminnelse om hvordan de alliertes baser nå skytes fram mot selve Japan.

Luftkrigen. Det er den taktiske bombing som i siste uke særlig har tiltrukket seg interessen, med knusende angrep mot de innringede og retirerende tyske styrker i Nordfrankrike og en voldsom oppmykning av det tyske kystforsvar på Rivieraen. Den strategiske bombing har imidlertid også hatt betydelig omfang fortsatt med tyske olje- og flyanlegg som dominerende objekter.

Ukens statistikk: 10. aug.: Moskito over Berlin. Britiske bombere mot oljeanlegg i Bordeaux og La Palice. 1400 utfall fra det Italia-baserte fly, bl.a. mot oljeanlegg i Floesti og jernbanemål. - 11. aug.: Voldsomme angrep mot jernbane-mål, bruer, marsjerende kolonner osv. i Nordfrankrike. - 12. aug.: Fortsatt hamring på kommunikasjonene i hele området mellom Belgia-Saarbrücken og Brest-Bordeaux. Kraftige angrep mot ubåthavner i La Palice og Bordeaux. 13. aug.: 1250 am. bombere mot sambandslinjer i Seine-området; 3000 jernbanevogner og 460 lastebiler ødelagt. 1300 britiske bombere mot Braunschweig, Frankfurt og andre tyske mål, bl.a. Opelfabrikken. 750 bombere fra Italia mot mål i Sørfrankrike og Nordvest-Italia. - 14. aug.: Heftige angrep mot Sørfrankrike, mot Ludwigshafen og Mannheim. Moskito over Berlin. - 15. aug.: 1000 amerikanske fly med jagereskorte mot 19 tyske fluplasser bl.a. i Köln, Frankfurt, Wiesbaden o.a. steder. Samtidig 1100 britiske bombere mot flybaser i Holland og Belgia. Det ble ialt kastet 12000 tonn bomber d.v.s. det kraftigste angrep som hittil er gjennomført under denne krig. Moskito over Berlin. 16. aug.: 1000 tunge bombere med sterk jagereskorte mot flyfabrikker, bensinlagre og anlegg for produksjon av syntetisk olje i Tyskland (bl.a. Magdeburg). 17. aug.: Store allierte formasjoner over Stettin og Kiel. 1100 am. bombere angrep tyske flyplasser og oljeraffinerier. Fra Italia kjemiske fabrikker i Sør-Tyskland angrepet. Moskito over Berlin.

- o -

Sabotasjen i Norge. Oslo Sporveiers busshall på Korsvold er den største i Europa og tyskerne har flyttet sine verksteder fra Kjeller dit. Sabotasjen hallen natt til søndag var usedvanlig vellykket og de tyske reparasjonsverksteder, lagrede flydeler pluss ca. 60 fly ble totalt ødelagt. Sabotasjen forøvet av spesialister, og det er beundringsverdig at ingen norske sivilpersoner kom til skade. Man skal ha iaktatt folk i uniform. Natt til forrige søndag var det en kraftig eksplosjon i Den Norske Slipeskifabrikk i Sandakerveien. Hele lageret, ovnen og pipen ble totalt ødelagt. I Hallingdal er det foretatt en vellykket aksjon mot statens oljelagre der. Fra tankene der er det lagt ledninger ned til elven og på Geilo er 21,000 liter bensin tappet ut, på Gol 21,000 liter og på Haugastøl 1,600 liter.

- o -

Våkner Østerrike?

Denne krigen har hovedsakelig bragt med seg ulykker og redsler, men også skapt enkelte løfterrike forhold. Ett av dem er de besatte lands standhaftige og uopphørlige kamp mot overfallsmennene. Befolkningene i Baltikum, Belgia, Danmark, Frankrike, Grekenland, Holland, Jugoslavia, Norge, Polen, Tsjekkoslovakia m. fl. har åpent og med livet som innsats satt seg til motverge mot undertrykkerne. Denne motstand har gitt seg forskjellige uttrykk alt etter folkenes egenart, etter deres lands geografiske forhold, etter okkupantens framferd osv; men stort sett har utviklingen vært forbløffende parallell i all de okkuperte områdene. De besatte folks kampinnsats, som blir stadig mer omfattende og direkte militær og som er blitt en virkelig 4. front, er ikke bare et effektivt bidrag til de forente nasjoners snarlige seir; denne øyeblikkelige og fryktløse stillingtagen mot fascisme og nazisme gir også den 2. verdenskrig et klarere ideologisk preg enn kriger flest og tyder på en enighet om målene som skaper tro på fremtiden. Folk fra alle nasjoner og alle samfunnslag viser ved sin innsats og sine ofre at åndelig frihet er viktigere for dem enn materiell velstand og sikkerhet.

Andre mer eller mindre tysk-kontrollerte områder som Romania, Bulgaria og Ungarn har derimot bøyet seg ydmykt for hvert ett kraftig vindpust fra det mektige Berlin. At de nå er begynt å opponere, at f. eks. bulgarerne prøver å etablere en fredsregjering, er i samsvar med deres gjennomførte konjunkturpolitikk og bare oppmuntrende fordi det viser hvorledes disse stater bedømmer den militære situasjon. - Mussolinis utenrikspolitiske opportuniste er nesten enestående i historien; men Italias kapitulasjon, Badoglio's "forrederi" og særlig de italienske partisaners innsats i Norditalia idag, gir en det inntrykk at italienerne aldri har vært overbeviste fascister, selv om de nok håpet at il Duce skulle skaffe dem et stolt imperium til en billig pris. Under en stor rolle for landets selvrespekt og øke dets muligheter for å reise seg etter krigens slutt.

Østerrike står formelt i en særstilling i og med at landet ble innlemmet i det tyske riket i mars 1938. Ifølge tyske oppgaver var ca. 99% av østerrikerne nazister på dette tidspunkt. Slike oppgaver er naturligvis ikke å stole på - tyskerne forpurret jo folkeavstemningen før Anschluss nettopp fordi de regnet med at en avstemning ville gi flertall for et selvstendig Østerrike - men det er delvis symptomatisk for innstillingen at erkebiskopene Innitzer og Weiss frivillig i slutten av mars 1938 offentliggjorde et manifest hvor Hitler ble hyldet på den mest servile måte. Det østerrikske folk manglet iallfall kraft, mot og evne til å organisere en reising mot nazismen.

Krigen har hittil faret forholdsvis lett over Østerrike. Matsituasjonen er den lunne god og av Tysklands storbyer har Wien vært minst hjemsekt av det allierte flyvåpen. Men med tyskernes gjennomgripende økonomiske og kulturelle penetrering av "Ostmark" under ledelse bl.a. av Gauleiter i Wien Baldur von Schirach, med nazistenes iskaldt egoistiske Balkan-politikk - de østerrikske institusjonene tjener bare som middel for Tyskland til å gjennomføre sine økonomiske mål i Sørøsteuropa -, med de stadig mer omfattende militærutskrivninger og ikke minst med endringen i krigslykken, er rikstyskernes popularitet i "Ostmark" påtagelig redusert.

Så lenge Østerrike lå langt borte fra krigsskueplassene var enhver aktiv motstand mot nazityranniet hensiktsløs og dømt til å mislykkes. Men det har vært et sterkt inntrykk på befolkningen at de russiske armeer på bred frontemper seg gjennom Karpaterpassene for å komme ned til de åpne slettene rundt Onau. Motstandsbevegelsen henter også inspirasjon og styrke fra de jugoslaviske partisaners heltedige kamp kloss i Østerrikske sørlige grenser og fra italienske geriljastyrkers innsats i Norditalia. Og i og med at de tyske myndigheter har vært tvunget til å sende tropestyrker stasjonert i Østerrike i frontene i Jugoslavia, Italia og Frankrike ligger forholdene vel til rette for en reising av anti-nazistene mot de tyske undertrykkere. Revolten i Tyskland må også virke som en impuls og som det lokkende mål ligger forespeilingen Moskvaerklæringen om at Østerrike skal gjenoppstå som selvstendig stat. Det er selvsagt umulig for en observatør i Norge å danne seg noe eksakt

billeder av forholdene, men visse tegn tyder på at østerrikerne når tiden er kommet vil gjøre sitt for å drive de rikets tyske herrerne ut av landet. Partisan-grupper er blitt dannet i landets sørlige provinser. De blir rekruttert fra folk som er blitt tvunget inn i den tyske armeen, men som har benyttet sin permisjon til å stikke av, fra folk som har rømt dengang mobiliseringsordren kom og fra grubearbeidere f. eks. som ganske enkelt har forlatt sitt arbeid. Partisanene opererer for størstedelen i Karnten i den sørlige delen av landet men også andre steder i Østerrike; synes motstanden mot tyskerne å bli hardere. En underjordisk komite sendte nylig ut et opprop til befolkningen hvor det bl.a. heter: "I Karnten har våre landsmenn organisert en stadig mer effektiv partisanbevegelse mot de tyske undertrykkerne. Denne bevegelse samarbeider med Titos styrker. De tyske overfallsmennene og deres østerrikske håndlangere forsøker å knuse denne bevegelsen med makt. SS-formasjoner konsentreres mot våre partisaner. Landsmenn! Arbeidere, bønder og soldater har sluttet seg til våre geriljastyrker for å befri vårt land fra tyskerne. Nå gjelder det med alle midler å støtte disse tapre og djerpe menn. Hele det østerrikske folk må samarbeide for å hjelpe partisanene og avverge de tyske okkupasjonstroppers angrep. Soldater, gi våre partisaner våpen! Bønder, gi dem meldinger og mat! Hjelp de utenlandske arbeidere og krigsfanger til å slutte seg til våre styrker. Jernbanemenn, avbryt trafikken til Karnten, ødelegg jernbanegskinnene og broene. Spre sannheten om den østerrikske partisanbevegelsen i Karnten og sendre Steiermark....."

En hemmelig østerriksk soldater-komite er dannet for å skape samarbeid mellom de østerrikere, som er blitt tvunget inn i Wehrmacht, og frihetsbevegelsens organisasjoner. Den illegale fagforeningsbevegelsen i landet har i den senere tid organisert streiker ved forskjellige krigsviktige industrier. Og katolikkenes er begynt å røre på seg. Tusenvis av flyblader er sendt ut som behandler den katolske opposisjonen mot Hitlerregimet. - Kanskje vil også Østerrike reise seg i 11. time for å være med på å gi nazismen nådestøtet.

Forholdet kompliseres imidlertid ved den uklarhet som råder med hensyn til landets fremtidige skjebne. De høye herrer besluttet riktignok i Moskva at Østerrike skulle få sin selvstendighet tilbake. Men, spør østerrikerne seg, hva skal så skje med vårt fedreland, som neppe har økonomiske muligheter for å stå på egne ben. - En Donaufederasjon er kanskje den eneste løsningen på problemet Østerrike.

- o -

Hjemmefrontens appell til landsungdommen.

I det siste år har flere bygder vært utsatt for razzia og derefter følgende arrestasjoner. Det er derfor mangt et gårdsbruk som drives av konen alene, og som ofte kan ha vanskelig for å skaffe seg fornøden kvalifisert hjelp, og selvom hjelp kunne skaffes faller den ofte dyr. Det kan være vanskelig å få berget avlingen i hus og det kan være fare for å få den ødelagt av den grunn, men dette skal og må ikke skje. Arresterte folk skal ha hjelp.

Søndagen på landet er fridag - benytt denne - slå dere sammen og dra mann av huse med egen niste. Underrett straks bygden om dette og underrett gården hvor dere skal hjelpe til. Det haster!

Kampen krever ofre idag i Norge, vis solidaritet og stå sammen!

- o -

Krigsforbryterne igjen.

I anledning av artikkelen "Oppgjøret med krigsforbryterne" i forrige nr. av Kronikken har vi mottatt innlegg, som kanskje ikke inneholder så meget nytt stoff, men etter vårt syn er problemene omkring krigsforbryterne så viktige og trenger en så inngående behandling med vurdering av alle momenter for og imot at vi har funnet å måtte gi innlegget spalteplass.

"Bernhard Shaw ble nylig spurt om han mente at de tyske krigsforbryterne burde straffes. Han svarte: "Det er en idiotisk tanke at de skal straffes. Da må jo også de amerikanske, engelske og russiske krigsforbryterne straffes, og hvem skal gjøre det?" På oss nordmenn som har opplevet tysk okkupasjon virker denne uttalelsen som et slag i ansiktet. Dette gjelder nok ennå mer polakker, jugoslaver og Europas ulykkelige jøder. I Russlands jord ligger massegraver

med jødiske barn. SS-haltene hadde brukket ryggen på disse barn over knærne sine. Flere millioner jøder er avlivet etter ufattelige lidelser i "likfabrikkene" - disse massehenrettelsesinstitusjoner som kanskje er de uhyggeligste av alle uhyggelige ting i menneskehetens lange lidelseshistorie. På torvene i Østeuropa har unge patrioter blod flydt i fosser under massehenrettelsene, mens de unge piker er blitt slept avsted tiltyske militærbordeller. Slike skjebner har truffet tusenvis av familier i denne "siviliserte" verden. Mennesker som har opplevet noen av disse redsler vet nok om krigsforbryterne skal straffes eller ikke. De som ikke vil straffe bedlene har som regel ikke selv opplevet tysk, japansk eller italiensk okkupasjon.

Men tross alt finnes det en kjerne av sannhet i Bernhard Shaws uttalelse. Krig er jo lovlig, håner den gamle arrogante dikter, "hvorfor skal krigsforbryterne da straffes?". Han peker her på en meget viktig forskjell mellom krigsforbrytelser og andre forbrytelser. De siste bryter bestemmelser som ikke bare er anerkjent av hele samfunnet, men som håndheves av statsmakten med konsekvens og upartiskhet. Staten tar ikke parti for noen forbrytere og mot andre. Krigsforbryterne setter seg ut over anerkjente folkerettslige bestemmelser; men det finnes ingen internasjonale politistyrker som kan håndheve disse regler. Det må derfor bli seierherrene i en krig som foretar avstraffelsen. Bernhard Shaw kan nok ha rett i at dette er et farlig system. I de fleste kriger vil man vel finne forbrytere på begge sider, men på seierherrenes side vil de neppe bli straffet.

Det kan likevel ikke være tvil om at fiendens krigsforbrytere må straffes årt og konsekvent. Selv om vi er part i saken kan vi si at retten er på vår side. Norge f. eks. kan umulig beskyldes for å ha villet Tyskland tillivs. De allierte kan ikke bare si at de fører en rettferdig krig, men også at krigen er et forsvar for de hjelpeløse millioner som nå er nazistenes ofre. Disse mennesker krever rettferdighet og det er lett nok å tilgi når man ikke har gjennomgått lidelsene selv. En slik tilgivelse vidner ikke alltid bare om menneskekjærlighet, den vidner like meget om sløvhets og mangel på medfølelse med frene. "Å tilgi undertrykkerne, er å øve vold mot de undertrykte", sier den spanske tenkeren Ortega y Gasset.

Men vi må ikke slippe hevnen løs. På den måten skaper vi ikke en bedre framtid. De skyldige skal straffes av andre grunner. Bl.a. må det hindres at Europas befolkning tar saken i egne hender i "de lange knivers netter". I et enlig samfunn straffer vi bl.a. for å unngå anarki, og dette motivet er meget viktig når det gjelder krigsforbryterne. Vi må også vise overfallsmennene og verden forøvrig at man ikke ustraffet begår slike redselsgjerninger. Hvis de skyldige skulle slippe fri, ville Europas befolkning bli dypt krenket i sin rettsfølelse, og respekten for lov og rett er det nå viktigere enn noensinne holde høyt.

Samtidig er vi nødt til å overbevise våre fiender om at vi går rettferdig fram. Et folk som tyskerne ville ellers bli fylt av den farligste lengsel etter hevn. Vi har sikre beviser mot tusenvis av krigsforbrytere og så langt er saken klar. Men vi må ikke felle en eneste tvilsom dom. På denne måten kan vi ikke unngå at mange skyldige slipper fri; men det er likevel bedre enn at vi skulle straffe noen uskyldige. Dette er viktig, like meget av hensyn til oss selv, som av hensyn til fienden. Vi slåss for rettssikkerhet og skal vår rettsfølelse ikke skades av krigen, må vi bl.a. unngå enhver tvilsom avgjørelse i disse rettssakene.

- o -

Få opplysninger slipper ut om motstandsbevegelsen i Belgia. Men her som i andre okkuperte land foregår en uavbrutt kamp mot okkupasjonsmakten. Den belgiske sabotasje, som særlig har vært konsentrert mot elektriske anlegg, kulvertene i dagene før invasjonen med økede angrep mot kraftverk og transformatorer som leverer kraft til tyske industrier og kommunikasjoner. I nærheten av Bryssel ble dieselmotorene i et kraftverk ødelagt. Bare rundt Bryssel ble det sprengt 32 høyspenningsmaster, tre elektriske kabler og 6 transformatorer. I flere andre steder i landet gikk det for seg på lignende måte.

Brødrasjonene i Rom er nå steget til 200 gr. hvitt brød pr. person pr. dag mens innbyggerne under den tyske okkupasjon bare fikk 100 gr. dårlig svart brød om dagen. Grønnsaker og frukt begynner også å dukke fram igjen.

- o -

Attentatet mot Hitler.

Svenska Dagbladet har i en artikkel pekt på at de offisielle tyske ut-
elser om attentatet mot Hitler delvis står i strid med hverandre.
Tidspunktene: Det første tegn på at noe var i gjære var telefonstoppen mel-
Stockholm og Berlin, som begynte onsdag 19. juli kl. 17 og varte til torsd-
kl. 6,55. Meddelelsen om attentatet ble sendt ut over de tyske radiostasjo-
ne torsdag kl. 15. Det er meget eiendommelig at telefonforbindelsen med Sto-
holm ble gjenopptatt så lenge forholdene var så usikre som Hitler og Göring
antydte i sine taler torsdagsnatten. Tysk telegrambyrå oppgav at attentatet
fant sted torsdag uten nærmere tidsangivelse. Etter attentatet møttes Hit-
ler og Mussolini. Tidspunktet for dette møtet er kjent. Ifølge sveitsiske opply-
ninger fant det sted onsdag morgen.

Attentatet ble foretatt under et stabsmøte i høykvarteret. Bomben eksploderte
ifølge Hitler 2 meter fra ham. Et senere offentliggjort bilde av konfere-
serummet etter eksplosjonen viser rummet som en eneste ruinhaug. Verst er d-
gått ut over det stedet hvor Hitler befant seg. Ifølge Goebbels ble konfere-
sens deltagerer slynget "flere meter bortover og ut gjennom vinduene". Rummet
var ifølge billedene så lite at de som ikke ble slynget ut gjennom vinduene
etter alt å dømme må være blitt knust mot veggene. Hvorledes noen har kunne
bli kastet ut gjennom vinduene er vanskelig å forstå fordi alle vindusspros-
sene ifølge bilde er i behold. Selv kom Hitler som satt omtrent midt i
værelset fra det med ubetydelige skrammer, mens generaloberst Korten som sto
like bak Føreren døde av sine sår.

Etter attentatet forekom det ingen umiddelbare undersøkelser. Attentatmannen
grev Stauffenberg, kunne fritt forlate åstedet. Eksplosjonen kan ha skjedd
etter at han var gått; men det det er iallfall eiendommelig at han ikke ble
stoppet ved adkomsten til Berlin et par timer senere. I Berlin møtte Stauf-
fenberg de revolterende generalene, som satte seg i forbindelse med Berlins
vaktbataljon, meddelte at Hitler var omkommet og gav vaktbataljonen ordre om
å omringe regjeringskvarteret. Vaktbataljonen består av utvalgte nasjonalso-
sialister og er således særlig ugnet til bruk ved kuppforsøk. Det er også
verd å merke seg at pressesjef Sundermann meddelte til pressen torsdag at at-
tentatet var de alliertes verk. Goebbels og hans menn visste altså ennå ikke
torsdag ettermiddag at generalene satt i regjeringskvarteret i Berlin og "for-
søkte å spille regjering".

Disse omstendigheter beviser selvsagt ikke at attentatet var fingert.
Hitler var imidlertid vel på det rene med at det eksisterte en militær oppo-
sisjon mot ham. Opposisjonen måtte slåes ned; men utrenskningen måtte foreta-
es på en slik måte at ingen sympati falt på de utrensedde.

Rasjoneringskortene som blev borte.

Tyskerne og N.S. har forsøkt å utnytte "tyveriet" av rasjoneringskortene
til å så splid på hjemmefronten. Det heter at en liten klikk har forøvet "u-
gjerningene" mens det arbeidende folk er uskyldig.

Enhver nordmann vet imidlertid hvorfor "tyveriet" ble begått. Når myndig-
hetene forsøker å sulte ut de mobiliserte årsklasser ved å nekte dem rasjo-
neringskort, er det det norske folkets plikt å hjelpe disse guttene, som gjør
sin plikt mot fedrelandet og nekter å gå i tyske tjeneste.

Vi har all grunn til å takkedem som har sikret vår ungdom rasjonerings-
kort. For en gangs skyld kan vi også takke makthaverne. De har lovet at vi
alle skal få være med å bære tapet. Det blir gjort med glede. Vi ofrer gjer-
ne 5% av våre rasjoner til de patrioter som ingen har fått. - Kampen har kre-
vet og krever ofre. Ikke alltid er disse ofre blitt likelig fordelt. Noen har
gått foran og de største byrdene falt på dem. Denne gang er byrden fordelt
likt. Nazistene vil atter en gang få oppleve en sammensveiset hjemmefronts u-
brytelige solidaritet.

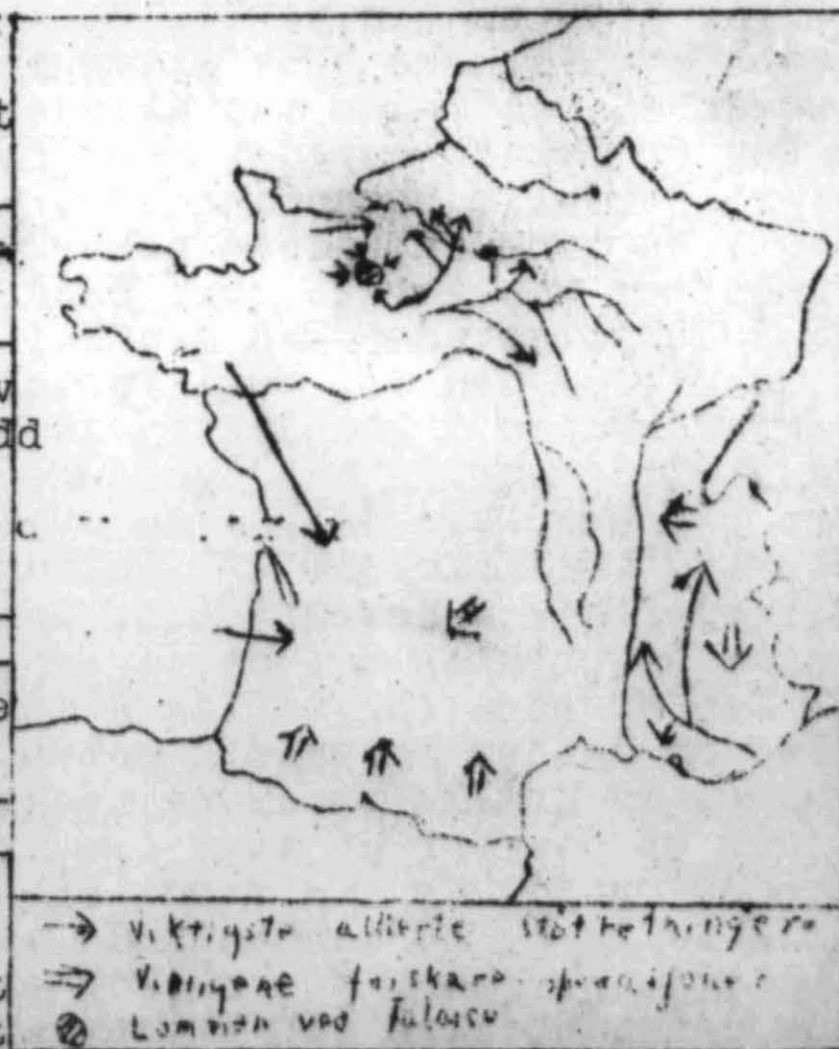
Alle som har rett til kort vil nå få dem utlevert. Fordelingen skjer und-
er full kontroll idet det må leveres forside for hvert enkelt kort som blir
utlvert.

UKEN SOM GIKK (17. - 23. aug.)

Vestfronten. Slaget om Frankrike er i virkeligheten avgjort. Erobringen av Pa-
ris den 23. aug. er det samlende symbol for de alliertes strålende seir, men
avgjørelsen var alt følt tidligere, i det store augustslag på Normandies slet-
ter som endte med den tyske vestarmes totale sammenbrudd. Disse elitetropper,
som hadde fått et så godt utstyr som den tyske industri for tiden kan prest-
ere, er fullstendig utmanøvrert og revet opp, har mistet over halvparten av
sin samlede styrke på 750 000 mann og utgjør ikke lenger noen stridsdyktig
formasjon. Det eneste den er istand til, er å forsøke å redde seg hjem til
Tyskland under arrieregarde-fektinger ved elveovergangene, men selv det er
tvilsomt p.g.a. de alliertes overlegenhet i luften og nye truende omfatnings-
operasjoner fra de flyvende amerikanske panserkolonner. Det er det største og
alvorligste nederlag tyskerne har lidt under denne krig. Man må være enig med
Montgomery når han fremholder at katastrofen overstiger den ved Stalingrad,
fordi den inntreffer i en langt mer kritisk fase av krigen, med sterkt reduserte
tyske reserver og motstanderne så og si ved de tyske grenser, både i øst og
vest. Paris fall er en militær begivenhet av første rang, både fordi den er
et overordentlig viktig trafikknutepunkt for videre operasjoner i retning av
grensen, og fordi den moralske betydning vanskelig kan overvurderes; et slikt
nederlag kan hverken skjules eller bortforklares for tyskerne.

Likvideringen av de omringede tyske tropper i Falaise-lommen tok for alvor
fart i slutten av foregående uke, da retrettveiene var sperret. Tyske forsøk
på å bryte ut mislyktes, under fryktelige tap, og i denne uke har fangene
strømmet inn, til lommen den 23. aug. ble meldt fullstendig rensket. Ialt har
tyskerne her mistet 100 000 mann, hvorav halvparten i fanger. De styrker som
klarte å ta seg ut av tangen før den lukket seg, har vært gjenstand for en
nådeløs forfølgelse, særlig fra det allierte luftvåpen, som har foranstaltet
rene massakrer langs de tettspakkede veiene mot Seinens nedre løp, praktisk
talt uten å møte motstand. I løpet av lørdagen og søndagen ødela flyene såle-
des 6400 kjøretøyer og ca. 400 tanks, og likene ligger i hauger langs retrett-
veiene. De sørgelige rester av den 7. tyske arme blir kastet mot Seinens ned-
re løp, hvor det ikke fins en bro igjen og hvor ferjekonsentrasjonene bombes
uopphørlig av alliert fly. De britiske styrker som utkjempet Normandie-slag-
ets hardeste dyst i Caen-avsnittet, kom også for alvor i bevegelse i begynnel-
sen av uken, og står etter å ha erobret Lisieux, Trouville og Deauville bare
17 km. fra Seinemunningen.

Tausheten om de amerikanske panserstyrker
som rykket østover fra Le Mans, ble brutt den
18. aug. da Orleans, Chartres og Dreux ble melt
erobret. Styrkene delte seg så i tre kolonner;
en støtte rett mot Paris og nådde fram til for-
stedene i begynnelsen av uken, en svinget nord-
østover langs Seinens venstre bredd og søkte
nedover mot kysten for å ta de retirerende tys-
kere fra 7. arme i flanken, (samtidig som en av-
deling opprettet et bruhode på Seinens nordbredd
ved Mantes), og en 3. kolonne støtte fram mot
Seinen sørøst for Paris, tiltvang seg overgang
over elven ved Fontainebleau og støter videre
mot Marne. På den måten var Paris truet med om-
fatning fra begge sider, da 50 000 væpnede par-
tisaner fikk ordre fra den provisoriske franske
regjering i Alger den 19. aug. om alminnelig
reisning. Orderen ble straks fulgt av de væpne-
de partisaner pluss et par hundre tusen ubevæp-
nede. Tyskerne hadde da tydeligvis alt beslut-
tet å oppgi byen, og kampene fikk ikke særlig
stort omfang. Ikke destomindre var det en meget
vel fortjent triumf for de franske friskarere at

befrielsen av Paris ble deres verk. De har gjort en overordentlig viktig innsats i slaget om Frankrike, for det første ved operasjoner mot tyskernes sambandslinjer i invasjonens første fase, for det annet ved direkte angrep mot tyske nøkkelstillinger i de senere uker. Man regner at friskarene nå behersker 1/3 av Frankrike, og at de har bundet ikke mindre enn 10 tyske divisjoner. Resultatet er muliggjort ved at de har vist en eksemplarisk disiplin og arbeidet nøye sammen med den all. overledelse, uten å slå til før ordren ble gitt.

I Sørfrankrike møter den allierte invasjon fortsatt så liten motstand at tyskerne umulig kan tenke på å forsøke å holde landet. Bruhodene ble i løpet av et par dager forbundet til en sammenhengende front og framrykningen innover i landet og langs kysten mot Marseille gikk i lyntempo ved ukeskiftet. Bruhodet omfatter nå mer enn 6000 km², og de allierte styrker har tatt bl.a. Aix, står i Rhônedalen ved Avignon, har omringet Toulon og inntatt Marseilles, mens amerikanske styrker plutselig den 23. aug. dukket opp ved Grenoble(!) og tok byen, som franske friskarer beleiret. Ikke mindre sensasjonell er den framrykking de amerikanske styrker har foretatt som for vel en uke siden krysset Loire ved Nantes og som nå har passert Angoulême, over 200 km lengre sør, og altså truer Bordeaux. Ubekreftede meldinger går ut på at de allierte er gått i land sør for Bordeaux ved Arcachon. Dette kan i tilfelle få betydning for bestrepselsene for å hindre den tysk tilbaketrekning fra Sørvestfrankrike og skaffe utstyr til partisanene, som har gått til angrep så og si hele veien sør for Loire og vest for Rhône; bl.a. har de befrikk Toulouse og Bayonne. I Haute Savoie er partisanene ubestridte herrer; de har bl.a. tatt Annecy og behersker Lyon-området. Årelatingen av det tyske generalitet fortsetter; i løpet av siste uke er i Frankrike 4 tatt til fange, en har falt og en begått selvmord - altså fortsatt nesten 1 pr. dag.

I realiteten er det tyske forsvar i Frankrike gått i oppløsning overalt sør og vest for en linje fra Seinemunningen over Paris, Troyes, Dijon, den sveitsiske grense. Det gjenstår faktisk ikke annet enn en veldig opprenskningsaksjon som de franske styrker for en vesentlig del kan klare hvis de bare får våpen. Interessen for den videre militære utvikling konsentrerer seg om Nordøstfrankrike. Situasjonen er her den at allierte kolonner rykker nedover mot Seine-munningen på begge sider av elven for sammen med styrkene som rykker østover i kystsektoren å fange restene av den 7. tyske arme i en ny sekk. Samtidig trues tyskerne av ennå en omfattning lengre nordøst, idet amerikanerne støter fram fra sitt bruhode ved Nantes i retning av Beauvais og Amiens, to meget viktige trafikknutepunkter. I en senere fase kan den allierte offensiv her true Pas de Calais-området - med basene for de flyvende bomber - i ryggen. Her står tyskernes 15. arme i stillinger som er meget sterke når det gjelder et angrep fra sjøsiden, men som kan være av tvilsom verdi overfor et angrep sørfra. Hvilken kampverdi 15. arme har, vet man heller ikke etterat den har måttet avgi ganske betydelige styrker bl.a. panser, til 7. arme i Normandie. Men man må vel regne med at tyskerne vil gjøre en kraftanstrengelse for å holde Pas de Calais-området hvis flyvende bomber for tiden er deres eneste - militært temmelig betydningsløse - triumf. Øst for Paris har amerikanerne tatt Meaux, og panserspissene peker truende mot Marne og Reims, mens andre kolonner fortsetter mot sørøst over Sens, som ble meldt erobret 23. aug.

I dette området kan man skjønne den første oppmarsj mot den tyske grense, og meldingene den 23. aug. forteller om feberaktig tysk virksomhet for å sette Siegfriedlinjen i kampdyktig stand og bemanne den, bl.a. ved å trekke tropper fra Italia. Særlig har tyskerne sin oppmerksomhet henvendt på "hullet ved Belfort". Doubsdalen mellom de sveitsiske Jura fjell og Vogesene, som danner en naturlig innfallsport til Rhindalen. Mellom Luxembourg og Sveits ligger også Maginot-linjens hovedverker, som det meldes at tyskerne har "snudd", slik at linjen kan brukes mot et angrep fra vest.

Det er ennå for tidlig å spå om den allierte framrykking vil fortsette, eller om det er nødvendig snart å ta en pause for omgruppering. Det vil bl.a. avhenge av hvilke reserver tyskerne har å sette inn og hvor sterke deres stillinger er overfor et støt fra sørvest. De har nå stort sett foretatt den velledige svingning av sin front til Seine-Belfort-linjen som vi tidligere har spådd ville følge på et sammenbrudd av forsvaret i vest, men under ugunstigere omstendigheter enn man bare for et par uker siden hadde kunnet forutse; de har lidt uerstattelige tap av mannskap og materiell fordi de, ut fra den hitlers-

ke prestisje-strategi, holdt sine framrutte posisjoner for lenge, og de amerikanske støt over Seinen på begge sider av Paris har etter alt å dømme alt gjort ~~Seine-linjen~~ illusorisk. Man må med spenning imøtesee de kommende ukers utvikling i Nordøstfrankrike; først de vil for alvor vise hvor omfattende den tyske katastrofe er. Foruten ~~landoperasjonene~~ på de klassiske slagmarker mellom Seinen og Rhinen kan man også tenke seg muligheten av nye landgangsoperasjoner; det blir neppe tale om Calais-området eller den belgiske kyst, men det kan fremdeles være et alternativ. Den byr p.g.a. avstanden på mange vanskelige knock-out med ett slag, men i en slik situasjon - og kombinert med en russisk storoffensiv - byr den på høyst lokkende muligheter; man kan gå utenom både Maginot- og Siegfried-linjen og tilbakelegge 2/3 av veien til Berlin og Ruhr ombord i skip.

Østfronten er preget av russisk initiativ i sør, tysk i nord. Den 20. aug. satte russerne i gang to kraftige offensiver på den rumenske front som har fått hvile praktisk talt helt siden stormløpet gjennom Ukraina og Besarabia i mars-april. Alt tirsdag 22. aug. kunne Stalin i to dagsordrer melde om betydelige resultater: 2. ukrainske arme under Malinowski hadde gjort et gjennombrudd i 60 km dybde over en 120 km bred front mellom elvene Pruth og Seret og tatt bl.a. det viktige trafikksentrum Iasi. Det annet støt kom i området ved Tiraspol-Tighina og førte til et gjennombrudd i 70 km dybde over en 130 km bred front. På 72 timer falt 25 000 tyskere og 12600 fanger ble tatt, mens 900 kanoner og 200 tanks ble tatt som bytte. Om dette er opptakten til en stor Balkan-offensiv, eventuelt i samarbeid med vestallierte styrker fra Italia (og Tyrkia?) og med Titos partisaner, eller om det vesentlig er ment som en diversjonsoffensiv for å engasjere tyske styrker også her, kan man ennå ikke avgjøre. I og for seg er naturligvis Balkan som tyskernes viktigste forsyningsobjekt utenfor riket (olje, korn, metaller osv) et ettertraktelsesverdig mål, men det er også meget mulig at de allierte betrakter situasjonen som så moden at man oppnår de raskeste resultater ved å konsentrere kreftene om offensivrettet direkte mot det tyske rike. Lykkes støt av denne art, kan man få en umiddelbar avgjørelse, dels ved å slå de tyske hovedstyrker definitivt, dels ved å legge hånden på vitale industriområder som Schlesien og Ruhr. I og med Romanias brudd med Tyskland og deltagelse på de alliertes side i krigen kan man vel også håpe at 2. og 3. ukrainske arme blir frigjort til bruk i operasjoner mot Ungarn eller enda mer centrale mål.

I Balticum har de innesluttete tyske styrker i de siste dager gått til en desperat motoffensiv i Riga-avsnittet for å forsøke å slå seg igjennom til hovedstyrkene. Tyskerne har hatt lokal framgang, men resultatene er ikke av den art at de berettiger noe håp om å få trukket de 250 000 mann sørover, og de tyske tap har vært meget store, med bl.a. 200-275 tanks pr. dag, d.v.s. utrustningen til en hel panserdivisjon. Russerne har også øket sitt trykk mot Valke på grensen mellom Estland og Latvia hvor de beskytter Tallinn-Riga-banen med artilleri og mot Tartu(Dorpat) hvis utkanter de har nådd. I bruhodet vest for Visla ved Sandomierz har russerne den 21. aug. utslettet 3 omringede tyske divisjoner, og har rensert et større område mellom Bialystok og Warszawa. Enkelte steder kjempes det også på grensen til Øst-Preussen hvor tyskerne har begynt å brenne sine byer.

Den nye store russiske sommeroffensiv er imidlertid ennå ikke kommet til full utfoldelse. Det er mulig at russerne først vil likvidere de baltiske styrker og foreløpig nå lar dem slite seg opp under sine utbrytningsforsøk. Det er også mulig at et russisk hovedstøt mot Øst-Preussen, generalguvernementet og Schlesien skal koordineres med nye store operasjoner i vest fra anglo-amerikansk side. Den gigantiske oppmarsj i øst fortsetter i alle tilfeller, og kan tyde på en innsats, når tiden er inne, som vil stille alle tidligere anstrengelser i skyggen.

Italiafronten har bukt på forholdsvis lite nytt i siste uke, bortsett fra en del støt inn i tyskernes utflanke. Om de allierte akter å gå til alminnelig frontal offensiv mot den visstnok meget sterkt utbygde Goter-linje i Appenninene er tvilsomt. Det er nemlig vel mulig at utviklingen i Frankrike (og på Balkan) vil tvinge tyskerne til å oppgi sine nåværende stillinger i Italia og falle helt tilbake til Alpene, den eneste virkelig troppebesparende linje i

så man regner med at den kan holdes med 5-6 divisjoner mens Kesselring f.t. antagelig disponerer ca. 20. Det er mulig at overføringen av styrker fra Italia til de tysk-franske grensestrøk er det første tegn på at tyskerne oppgir Italia helt. Å repliere på Alpene vil imidlertid få alvorlige konsekvenser, idet Balkans nordvestflanke blottes og de allierte kan skyte sine flybaser fram til Po-slätten.

Luftkrigen har i den forløpne uke særlig vært preget av den nådeløse forfølgelse av de retirerende tyskere i Normandie som mer enn noe annet har gjort til baketoget til en fullstendig katastrofe, men også den strategiske bombing av tyske olje-mål har vært fortsatt. At oljemangelen begynner å bli prekær for tyskerne, er ganske tydelig; det gir seg uttrykk i troppenes sterkt reduserte bevegelighet i Frankrike hvor de blir håpløst utmanøvrert av de gjennom-motoriserte allierte styrker, og vi kan merke det her i Norge på tyskernes hektiske interessefor - knott-produksjonen. Det hevdes også at de tyske generalers forsøk på å få slutt på krigen gjennom en sammensvergelse mot Hitler i første rekke var bestemt av kjennskapet til den desperate oljesituasjon; en kjent tysk militærekspert uttalte for en tid siden - før attentatet - at Tyskland ikke hadde olje for mer enn tre måneders krig. - Det er i denne forbindelse interessant å konstatere at hovedparten av de norske sabotasjeaksjoner i senere tid har vært rettet mot bensin- og oljelagre. I Hallingdal ble 100 000 liter tappet ut av tyske bensintanker. Så gikk 65 000 liter i Fagernes i Valdres samme veien; videre ble det delvis tappet delvis ødelagt ved påfylling av skuffer bensintanker i Skien, Brevik, Langesund og Porsgrund. Oljetankene i Soon ble sendt i luften med 4800 tonn diselolje og 800 tonn solarolje og tilslutt var lynet så forsynlig å antenne 2.300 000 liter i Drammen.

Sverige har innstillet all skipsfart på Tyskland, et meget oppsiktsvekkende skritt. Det vil bli, si at tyskerne heretter må hente den svenske jernmalm med egne skip. Denne beslutning er et sterkt vitnesbyrd om Tysklands synkende makt. Bulgaria fortsetter sine fredsbestrevelser og utenriksministeren har fått spesielle fullmakter. Som et ledd i helhetstilbede av situasjonen på Balkan er det meget interessant. Og ifølge de siste meldinger 24. aug har Romania brutt med Tyskland og gått inn i krigen på alliert side. Landet har godtatt de alliertes fredsvilkår, Antonescu-diktaturet er styrt og en ny demokratisk regjering opprettet. Troppene har fått ordre til øyeblikkelig å innstille all motstand mot russerne; det meldes om angrep på de tyske tropper i landet og rumenske avdelinger skal marsjere mot Ungarn for å erobre Transsylvania tilbake. Etter dette er det godt håp om at Bulgaria vil følge etter og om at Balkan vil falle som en moden frukt uten at det er nødvendig å gjøre invasjon.

- o -

Fra Hjemmefrontens ledelse.

Det er å vente at den nye totalmobilisering i Tyskland også vil få gjennomgripende følger i de okkuperte land, også Norge. Det nazistiske hovedorgan Völkischer Beobachter skriver åpent at "de store resurser av arbeidskraft i de okkuperte land vil bli utnyttet til det ytterste".

Et skriv fra Arbeidsdirektoratet til arbeidskontorene gir en pekepinn om fremgangsmåten. Distriktskontorene pålegges å oppnevne særlutvalg innen hvert arbeidsområde til å gjennomgå bedriftene med sikte på å bringe på det rene den arbeidskraft som direkte kan frigjøres for annet arbeid... Hensikten med utvalgenes arbeid er å skaffe arbeidskraft og det bør i første rekke behandles bedrifter av mindre krigsviktig art.... Blandt bedrifter innen nevnte bransjer bør første behandles de som ikke har oppfylt sin meldeplikt... En representant for disse utvalg, ledsaget av 2 hirdfolk, har i disse dager begynt å oppsøke bedriftene forsynt med fullmakt fra riksbefullmektiget Astrup.

Når det gjelder utskrivning til - eller registrering - nasjonal arbeidsinnsats er parolen for bedriftslederne klar: De utskrevne som selv tar et nasjonalt standpunkt må hjelpes best mulig. Og registreringsskjemaer utfylles i ke. Nå skal altså nye metoder forsøkes, bl.a. med personlig pågang. Dette endrer ikke forholdet og en bedriftsleder må ikke være behjelpelig med oppgaver eller opplysninger som letter fienden i hans utskrivningsarbeid selv om disse besøk krever mer direkte og aktiv motstand. Motstanden kan anta forskjellige former og det blir hver bedriftsleders sak med kjennskap til bedriftens spesielle forhold å finne den mest effektive motstandsform.

Engelsk arbeidsløshetspolitikk.

11 dager før de allierte gikk iland i Normandie offentliggjorde den engelske regjering en "hvitbok" om beskjeftigelsespolitikk, som et så kritisk organ som The Economist betegnet som et landemerke i økonomisk historie og som sikkert hadde dominert alle politiske diskusjoner hvis ikke invasjonen hadde overskygget alt annet. Vi skal her - forøvrig uten å ta standpunkt - referere noen av hovedpunktene i Hvitboka. Man får av dette referat forhåpentligvis et inntrykk av hvor samvittighetsfullt brittene arbeider med etterkrigs-spørsmålene. Arbeidsløshetsproblemet blir av de mest centrale økonomiske og politiske problemer i alle land etter krigens slutt. I en senere artikkel skal vi derfor ta opp hva Norge - etter vår mening - må gjøre for å holde arbeidsløsheten nede.

Den engelske regjeringen kunngjør innledningsvis "oppretholdelsen av et høyt beskjeftigelsesnivå som en av sine viktigste oppgaver og plikter". Dette betyr, ifølge Hvitboka, ikke et statskontrollert næringsliv, men bare at staten vil tre støttende til og gi de private muligheter for å beskjeftige alle arbeidere. Hvitboka er i det hele utvilsomt et politisk kompromiss og nok så moderat m.h.t. statsinngrep. - Framlegget, som er en krigserklæring mot arbeidsløsheten, inneholder ikke noe lovforslag eller noen plan i ordets vanlige mening. Hensikten er å gi grundig og saklig opplysning om fakta og begreper og prøve å rydde vekk endel av de uklare forestillinger som folk flest går om kring med. Boka legger hovedvekten på det opplysende og overtalende. Regjeringen tror at hvis bedriftslederne venner seg til å betrakte sin virksomhet som en del av samfunnshusholdet, vil de av seg selv anpasse sine disposisjoner etter det felles beste, ikke bare av idealisme, men også fordi de vil innse at de f. eks. kan skaffe seg maskiner etc. billigere under depressjonsperioder enn i gode tider. Hvis lønsmottågerne forstår at de ved å drive opp lønningene fortere enn produktiviteten stiger - mer enn det tekniske fremskrittet tilsier - kan berøve en del av yrkeskameratene arbeidsmuligheter, er det grunn til å håpe at fagforeningene frivillig vil gå med på en hensiktsmessig beskjeftigelsespolitikk.

Hvitboka behandler to tidsrum som er helt forskjellige: overgangs- og omstillingsperioden like etter krigen og den senere fredstid. Omstillingsperioden blir en knapphetsperiode hvor etterspørselen kommer til å overstige tilbudet. Noen alminnelig arbeidsløshet er derfor ikke å vente; men man må regne med at vansker i forbindelse med omleggingen fra krigs- til freds-økonomi kan skape lokal ledighet. Andre farer ligger imidlertid på lur: risikoen for voldsomme prisstigninger p.g.a. sterkt øket etterspørsel etter forbruksvarer og risikoen for feilinvesteringer. (Hvis f. eks. forbruksindustrier - under presset av den øyeblikkelige etterspørsel - utvides mer enn varige etterspørsel etter deres produkter tilsier, blir resultatet arbeidsløshet når folk har fått tilfredsstillet sitt første, unormalt store behov). For å forebygge disse farer går regjeringen inn for å opprettholde rasjoneringen og kontrollsystemene i et begrenset tidsrum også etter krigen. Det viktigste rent politiske spørsmålet blir da: Hvorledes vil befolkningen stille seg til de fortsatte innskrenkninger når krigen er slutt? - Man får et inntrykk av disse problemers viktighet når man hører at ca. 7 millioner engelskmenn kommer til å berøres av omstillingen fra krigs- til fredsekonomi.

Overgangstidens problemer er engangs- problemer. Den senere fredstids problemer er av større betydning. Under parlamentsdebatten om Hvitboka påpekte arbeidsminister Bevin at fra 1870 og til denne krigen hadde det bare vært full beskjeftigelse under tre forutsetninger: under opprustningstider før kriger, under krigstider og i tider da oppdagelsen av nye gulforkomster medførte alminnelig kredittutvidelse. Ellers har etterspørselen ikke vært stor nok til å hindre arbeidsløshet. Tyskland har i det siste ti-år hatt relativt liten ledighetsprosent, men vel og merke på bekostning av tre ting: en stor del av de ansatte var beskjeftiget i den nasjonale krigsindustri, store deler av folket var konstant mobilisert og folkets forbruk - levestandarden - ble kraftig skåret ned. Den engelske regjering vil prøve å oppnå full beskjeftigelse uten å bruke tvang. Hensyn skal tas til de individuelle ønsker. Folk skal selv avgjøre hvor meget de vil forbruke og hvor meget de vil spare. Be-

skilftigelsespolitikken skal være en demokratisk politikk uten diktatoriske metoder. - Den engelske regjeringens trosskjennelse på dette området lyder: Regjeringen tror at utbredt arbeidsløshet kan hindres ved en politikk som går ut på å holde hjulene igang og opprettholde det størst mulige innenlandske forbruk.

Full beskjeftigelse, som gir enhver anledning til å yte en verdifull innsats, oppnåes i krigstid fordi det er en kolossal etterspørsel og viktige krav med kjøpeevne bak seg. Et av fremtidens problemer blir da å vedlikeholde en jevn og tilstrekkelig etterspørsel bla. ved å fordele inntektene slik at borgernes kjøpeevne sikres. For å hindre etterspørselen i å gå ned i dårlige tider, skal Beveridges planlagte sosialforsikring stilles i utjevningens tjeneste. Forsikringsbidragene skal ikke være konstante men synke ved stigende arbeidsløshet og heves når ledigheten synker. Borgernes kjøpekraft tilføres altså et tilskudd når den samlede etterspørsel er for liten, mens den under motsatte forutsetninger kunstig svekkes. Hvis arbeidsløshetsprosenten er mindre enn 5 skal lønnsstegernes og arbeidsgivernes sammenlagte ukebidrag utgjøre 10 sh. Hvis prosenten derimot overskrider 11 skal bidraget bare utgjøre 5 sh. Forsikringsselskaperne skal altså i gode tider drive en overskuddspolitik og legge opp reserver som i dårlige tider muliggjør et "salg" av forsikringsgodene til underpris. Dette motvirker åpenbart konjunkturbevegelsene. Men Economist bl.a. mener at forslaget ikke går langt nok. Kan man variere skatter og andre avgifter etter samme prinsipp, vil man ha betydelig bedre chanser til å oppnå jevn kjøpekraft. Folk vil da lettere kunne holde samme forbruk i dårlige tider som i gode. Hvitboka antyder også varierende skattesatser og berører mulighetene for direkte kjøp av konsumsjonsvarer av stat og kommune.

Et annet hovedspørsmål er hvorvidt investeringen, det vil si kapitalanbringelsen i bygninger, maskiner, verktøyer etc. og utskiftningen av gammelt materiell med nytt, kan gjøres tilstrekkelig jevn og stabil hvis den hovedsakelig overlates til privatkapitalen. Hvitboka sier "at alt som er mulig må gjøres for å begrense de farlige svingningene i de private investeringene". Den utenlandske innflytelse på dette område er vanskelig å kontrollere; men med de innenlandske investeringer har staten fritt spill. William Beveridge sier i sin omtale av Hvitboka: "Hvor stor del av industrien som bør overlates til den fri foretaksomhet og i hvor stor utstrekning investeringen bør være fri for kontroll, avhenger av i hvor høy grad det viser seg mulig å forene personlig frihet med nasjonens økonomiske interesser - i stabilitet og ekspansjon." Ifølge Hvitboka er pengepolitikken det viktigste instrumentet for å hindre svingninger i investeringene. I overgangstiden vil man beholde "de billige pengers politikk", d.v.s. man vil holde rentefoten nede for ikke å legge hindringer i veien for gjenoppbygningsarbeidet. Men kapitalmarkedet skal holdes under kontroll og livsviktige tiltak få fortrinnsrett til kapital. I den senere periode tenker man å kontrollere investeringene gjennom en aktiv rentepolitikk. Regjeringen synes å gå inn for høye renter stort sett slik at rentesatsene settes opp når etterspørselen etter kapital antar usunde former, men ikke presses ned når investeringene stopper opp. - Ellers skal de enkelte virksomheter oppmuntres til å disponere sin kapital på lengre sikt og som vederlag kan de få skattelettelser. - Også når det gjelder investeringene hevder Economist at forslagene ikke er tilstrekkelig vidtgående. Bladet krever en mer aktiv skattepolitikk med forskjellig skatt på industriene alt etter de økonomiske situasjon og investeringskontroll.

Hvitboka betoner flere ganger eksportindustrienes viktighet. Utenlandske markeder må gjenerobres og en stor eksport er nødvendig for å sikre importen av livsviktige varer. Men også på dette felt skal ansvaret og initiativet ligge hos industrien.

Hvis de omtalte foranstaltninger ikke er tilstrekkelige til å holde all arbeidskraft beskjeftiget, må stat og kommune i nødvendig utstrekning investere sine penger og sette igang offentlige arbeidere. Det offentlige skal ikke innskrænke sin virksomhet i dårlige tider men tvertimot utvide den. Regjeringen vil imidlertid prøve å unngå alle "unødvendige" offentlige arbeidere. Economist spør seg igjen: Er det ikke bedre å bruke de arbeidsløse til arbeid som er ønskelig selvom det ikke er nødvendig, enn å la dem stå uten noe å gjøre? - Hvorledes skal så staten finansiere sin virksomhet? Ifølge Hvitboka skal ikke budgettet utjevnes hvert år, men regjeringen vil ikke avvike fra

K R O N I K K E N

Nr. 22

31. aug. 1944.

UKEN SOM GIKK (24. - 30. august)

Krigen er nå kommet inn i det stadium da de seirende allierte armeer utløser politiske krefter som fordobler de militære resultater. Ukens store begivenhet er Romanias kapitulasjon og deltagelse i krigen mot Tyskland, og det har ført til at hele det tyske system i Sørøsteuropa bryter sammen i et tempo som militære aksjoner alene ikke hadde kunnet avstedkomme. Den politiske bakgrunn for disse hendelser blir behandlet nedenfor i en særskilt artikkel; vi skal her trekke opp noen hovedlinjer i det strategiske bilde.

Østfronten. Etter russernes knusende offensiv i Hviterussland som i begynnelsen av august hadde ført fram til Riga, til Rzeszów forstoder, til nedre Visla og Karpatenes utløpere, stivnet den tyske motstand noe til, (samtidig som russerne trengte en viss pause for omgruppering og utbygging av sine bakre linjer). Det var tydelig at den tyske ledelse satte overordentlig meget inn på å holde sine baltiske posisjoner og demme opp for flodbølgen mot Øst-Prøssens, hvor landkrigen for første gang ville bli ført inn på gammelt tysk territorium. I stedet for - som den opprinnelige felttogplan for 1944 forutsatte - å sette alle krefter inn i vest for å oppnå en temporær avgjørelse der, måtte de trekke på sin strategiske reserve for å holde østfronten og spilte samtidig va banque med sine 30 divisjoner i Randstatene, som er kommet i en meget utsatt stilling. Det er en følge av den voldsomme kraft i det russiske støt: det var ikke mulig som forutsatt å føre en oppholdende defensiv i øst og her vesentlig utnytte "rommet", for det var plutselig nesten ikke mer rom igjen. Resultatet ble for det første at vestfronten ikke kunne få de styrker som var nødvendige for å gjøre selv et forsøk på å kaste de vestallierte på sjøen; tvertimot endte det med katastrofe i Frankrike. Og for det annet gjorde russerne som de har gjort så mange ganger før når de har møtt økende motstand i en sektor: de skiftet behendig tyngdepunkt for sin offensiv og rettet et nytt, voldsomt støt mot frontens sørligste avsnitt, med den følge at tyskerne opplevde en ny katastrofe, ikke mindre skjebnesvangere enn den de nettopp hadde måttet innregistrere i Frankrike.

Romanias kapitulasjon skapte for det første en helt ny og for tyskerne kritiske strategiske situasjon i Sørøsteuropa. Helt den front som de tyske armeer skulde holde sammen med rumenerne, brøt fullstendig sammen da de rumenske styrker nedla våpnene eller endog vendte dem mot tyskerne. Den russiske fremrykkning kunne gå med iltogsart, og tyskerne har hatt enorme tap i fanger og falne; langt over 300 000 mann er satt ut av spillet, herav 165 000 fanger, i løpet av 10 dager. Allerede det er en katastrofe av samme størrelsesorden som Stalingrad, og om tyskerne under disse omstendigheter kan oppfange den russiske offensiv i løpet av et rimelig tidsrom, er et stort spørsmål. For det annet fikk begivenhetene omgående videre politiske følger, idet det væklende Bulgaria tok definitive skritt til å slutte våpenstillstand, noe som bl.a. berøver tyskerne en vesentlig del av bosettningsstroppene i Jugoslavia og Hellas, et uerstattelig tap ettersom de 30 italienske divisjoner falt bort for et års tid siden. For det tredje er det ved at tyskerne mistet herredømmet over Romania og Bulgaria blitt praktisk talt umulig for dem å holde Hellas, hvor deres styrker er helt avskåret fra noenlunde brukbare kommunikasjoner med hjemlandet, samtidig som troppene iallfall i det sørlige og østlige Jugoslavia er kommet i en preker situasjon. For det fjerde har det åpnet seg en mulighet for de allierte til å sette i verk en stor offensiv mot Tyskland sør fra, gjennom Donaudalen og over de ungarske sletter, områder hvor det vil bindes enorme tyske styrker og hvor det ikke fins faste forsvarslinjer av noen betydning. For det femte vil det oppstå uleselige forsyningsvansker for tyskerne når iallfall en vesentlig del av Balkan i første omgang går tapt, det gjelder både matvarer og metaller og ganske særlig den rumenske olje; med en årsproduksjon av ca. 5 mill. tonn svarte Romania for omkr. 1/3 av Tysklands tilførsler; til det kommer tapet av de galiziske kilder som russerne nylig tok og som antagelig produserer mellom 1 og 2 mill. tonn, og angloamerikanerne regner at deres voldsomme bombing av syntetisk oljeindustri i de siste måneder

... dens kapasitet til omkring det halve. I alle tilfeller holder
lands oljesituasjon på å bli helt prekar; den alene vil umuliggjøre en
fortsatt langvarig krigføring.

Den russiske framrykking i Romania har nesten ikke møtt motstand; i rask
rekkefølge falt den ene viktige by etter den annen. Tolbuchins 3. ukrainske
arme tok Tighina og Akkerman, rensket Donaudeltaet og kunne den 29. august mel-
de om erobringen av Constanta, Romanias viktigste orlogshavn og oljehavn. Ma-
linovskis 2. ukrainske arme tok Chisinau (hvor 12 tyske divisjoner ble inne-
sluttet og tilintetgjort), forserte Galati-åpningen mellom deltaet og Karpat-
ene, tok Galati, Braila og oljebyen Buzau og står nå 16 km fra oljesentret
Ploesti, hvor rumenske styrker alt en tid har vært i strid med tyske. Herfra
er det bare 60 km til Bucuresti, som rumenske tropper holder. Andre russiske
styrker har sammen med rumenske rykket over de sørlige Karpaterpass inn i
Transsilvania, hvor de står i kamp med tyske og ungarske tropper noen mil in-
ne i landet. Etter alt å dømme er dermed også Karpaterlinjen blitt illusorisk
for tyskerne, og krigen kan i løpet av kort tid være ført inn i en av Tysk-
lands viktigste gjenværende forsyningsbaser, med muligheter for politiske kom-
plikasjoner i Ungarn av vidtrekkende karakter. Quislingen Sztojays regjering
er alt gått av og blitt avløst av et ministerium under general Lakatos; noen
kursendring betyr det neppe ennå, men den kan snart komme. Det er også et
stort spørsmål om tyskerne har noenlunde tilstrekkelige reserver å sette inn
i Ungarn, ettersom deres tre arme på den rumenske front er revet fullstendig
opp, samtidig som russernes nye offensiv på frontens nordlige halvdel er over-
hengende, og vestfronten skriker på reserver. (Etter de sistemeldinger 31.
aug. har russerne erobret Ploesti og andre omliggende rumenske oljeområder).
I Frankrike fortsetter de vestalliertes stormløp øyensynlig uten noe tegn på
utmattelse. V. Blaskowitz 19. arme i Sørvest-Frankrike er sprenget i isolerte
grupper som gjør desperate forsøk på å komme seg tilbake gjennom partisanenes
linjer og de allierte panserkiler, et temmelig håpløst foretagende; all ord-
net motstand er opphørt, og avdelingene blir nedkjempet en for en. Hittil er
i Sør-Frankrike tatt 45 000 fanger.

I Nordfrankrike har de amerikanske panserstyrker under general Patton
spredt seg vifteløst ut fra Paris-området. En kolonne har tatt Troyes og
støter videre mot sørøst for å forene seg med styrkene sørfra (som rykker opp
langs den sveitsiske grense ved Genève) og stenge 19. armés siste retrettåp-
ning ved Belfort; en annen støter rett østover på begge sider av Marne og har
tatt Chateau Thierry, Epornay, Chalons sur Marne og Vitry, samtidig som and-
re avdelinger har omgått Reims fra øst (og ifølge meldinger fra 31. aug. inn-
tatt byen); en tredje har støtt nordover og østover og har nådd Laon, bare 60
km fra den belgiske grense, etter å ha tatt Soissons, mens andre kolonner stø-
ter fram mot Amiens, Beauvais og Rouen - den siste har tyskerne meldt evaku-
ert - hvor den tyske motstand er noe sterkere. At tyskerne her setter mer inn
i forsvaret, er naturlig nok, for de britiske styrker som har rykket fram i
kystsektoren fra Caen, har drevet foran seg de sterkt medtatte rester av 7.
tyske arme, som gjør fortvilte forsøk på å ta seg over Seins nedre løp und-
er et regn av bomber og granater fra allierte fly og artilleri, en ny "Falaise
sekk" på kanskje 100 000 mann, hvorav 1/2 muligens kan ta seg over den bruløse
elv, på bekostning av praktisk talt alt sitt materiell. Det blir gjort opptil
4-5000 utfall mot de retirerende tyske styrker i Nordfrankrike om dagen; fra
fredag til søndag ble det ødelagt bl.a. 2000 biler, 1300 jernbanovogner, 250
lokomotiver og 140 ferjer.

Dette er den annen store omfatning de allierte har gjennomført under
felttoget i Nord-Frankrike, hvor fangetallet alene er kommet opp i 300 000
og man kan regne at 4/5 av de tyske styrker er tilintetgjort, og man kan alt
skjelne konturene av en ny storstilet omfatning, idet general Patton forsøker
å svinge nordover mot kysten ved Somme-området. De alliertes bruhoder på Sei-
nens høyre bredd danner allerede en sammenhengende basis for en offensiv mot
Frankrikes nordøstligste hjørne, "robotkysten" med dens ottortrakte baser
for de flyvende bomber; 14 av disse baser er hittil blitt tatt, og meget tyd-
er på at tyskerne holder på å evakuere de som befinner seg i Calais-området.
Det har nemlig for første gang vært mer enn døgnlange pauser i beskytningen
av London.

En forutsetning for den eksempelløse raske framrykking i Nord-Frankrike
er de alliertes store materielle overlegenhet; de har en 30-dobbel overmakt
i tanks og har takket være den gjennomførte motorisering en ganske annen bevo-
gelighet enn tyskerne som mangler både biler og bensin og hvis sambandslinjer
utgjør et ønskemål for det helt suverene allierte flyvåpen. En like viktig
faktor er den overlegne allierte forsyningstjeneste: de framskutte panserkil-
er får således sine forsyninger ved hjelp av eskadrer av store transportfly,
som gjør det mulig for dem å holde et tempo i offensiven som helt synes å ha
tatt pusten fra tyskerne. I tempoet ligger i det hele tatt kanskje hemmelig-
heten ved de alliertes fantastiske prestasjon. Den intense forfølgelse og de
lynnsnare panseret mot fiendens flanke og rygg gjør nemlig at han aldri kan
løsrive seg og få ro til en omgruppering av styrkene, noe som er skjebnes-
svangert når det som her i den grad skorter på strategiske reserver. Et for-
band som engang er revet opp, får ikke høve til å reorganisere seg så det kan
settes inn som en virkelig stridsdyktig enhet, og retretten utarter til ka-
tastrofe. Derfor har de allierte satt så meget inn på å holde offensiven i-
gang uten avslapning, og vil sikkert fortsatt sette alt inn på å holde tempo-
et, slik at slaget om Frankrike går over i slaget om Tyskland. Man venter fak-
tisk ikke i London at tyskerne skal kunne organisere noen fastere motstand før
ved grensefestningene, og såvel Maginot-linjen og Westwalls verdi er problem-
atisk. Det er allerede foroldede anlegg, hvis holdfasthet overfor moderne an-
grepemidler er tvilsom, og p.g.a. den tyske vest-armes sammenbrudd, må de for
en stor del bemannes av annen klassens tropper fra hjemmarmeen og av de styr-
ker som den nye totalmobiliseringen kan bringe til veie. Erfaringen viser og-
så at en festningslinje bare har betydning hvis man bak den har store, bevege-
lige styrker som kan kastes inn på det punkt hvor fienden framtvinger et
gjennombrudd og stoppe bullet til, men det er nettopp slike styrker Tyskland
mangler idag, som Frankrike manglet dem i 1940.

I Italia har de allierte rykket noe fram i Gother-linjens fjertereng, særlig
på den østlige flanke hvor byen Fano er tatt.

Luftkrigen fortsetter i samme enorme skala. Det taktiske flyvåpen herjer så
og så uhindret langs de tyske retrettlinjer i Nord-Frankrike og har utstrakt
sine operasjoner til Belgia og Vest-Tyskland (Trier); dets innsats har en ves-
entlig del i det knusende nederlag de allierte har tilføyd de tyske elitefor-
masjoner i vest. Samtidig har det strategiske flyvåpen rettet nye voldsomme
angrep mot Tysklands krigsindustrier. Den 24. aug. angrep 500 tunge bombefly
fra Italia Wien og mål i Sør-Frankrike, mens Moskitos var over Berlin. Samtid-
ig angrep 1300 am. bombefly mål i Tyskland og Tsjekkoslovakia eskortert av
1000 jagere, bl.a. Braunschweig, Kiel, Dresden, Hannover og Merseburg (fly-
og oljeindustri); det englandsbaserte fly tapte 31 maskiner, tyskerne 26, i-
taliabaserte tapte 19 maskiner mot 49 tyske. Det var amerikanernes hittil
største angrep mot Tyskland. Den 27. aug. rottet R.A.F. et voldsomt angrep
mot Königsberg i Ost-Preussen, mens en annen styrke kastet 1700 tonn bomber
mot Kiel. 28. aug. bombet over 1000 Halifax-fly, eskortert av store jagerstyr-
ker, syntetisk oljeindustri i Homburg-Mehrbeck i Ruhr; samtidig bombet 750
maskiner fra Italia oljeraffineriene i Bleckhamner i Schlesien, og en annen
styrke på over 700 fly, eskortert av mer enn 1000 jagere, bombet mål i Nord-
Tyskland og Danmark. 29. aug. bombet store amerikanske styrker fra Italia
skiftetokter og andre mål i Ungarn, Jugoslavia, Tsjekkoslovakia og Norditalia
mens Moskitos var over Essen. 30. aug. kastet britiske fly 12 000 tonn bomber
over Pottin og hjemsekte videre Königsberg, Berlin og Hamburg. Fra baser i
Italia ble flyanlegg angrepet i Ungarn, Tsjekkoslovakia, Jugoslavia og Hellas.

Charles Hoffs tippeselskap har vært boykottet på en like effektiv måte
som nazistenes øvrige sportsarrangementer, tippingen ble en stor fiasko og en
dundrende underskuddsforretning istedenfor at den skulle finansiere den nazi-
tiske idrett. Hoff har nå forsøkt å skaffe flere deltagere ved å utvide tipp-
ingen til å også omfatte travløp, og da travsporten ikke har vært omfattet av
idrettsboykotten, er det enkelte sleve sjøler som er begynt å delta i denne
tippingen. Det er ganske klart at dette må opphøre. Ingen god nordmann deltar
i tipping under nazistisk regi utover det nå gjelder fotballkamper eller trav-
sport. Vi finansierer ikke et Charles Hoff foretagende.

Romaniens stilling under krigen har vært paradoksal. Landet hørte til de tyske status quo-makter, og ble garantert av England og Frankrike mot tysk overfall i 1939 og ble av Hitler i 1940 tvunget til å avstå Transsilvania til Ungarn og Sør Dobruđa til Bulgaria. Likevel har det helt til nå Tysklands side og er vel den av vasallstatene som har ofret mest under det russiske felttog; i begynnelsen var dets tap forholdsvis endog større enn Tysklands egne. Det skyldes forskjellige omstendigheter: Tyskland hadde en sterk stilling i landets økonomiske liv, det kunne støtte seg på en velorganisert tysk minoritet på 800 000 mennesker og på ganske sterke nazistiske strømninger blant rumenene selv, og til det kommer at mange andre rumenske politikere er kortsynte, korrupte og udugelige. Men først og fremst var vel grunnen at Romania på Russlands bekostning ville søke kompensasjon for sine landavståelser, ta tilbake Besarabia, som det måtte avstå til Sovjet i 1940, og dessuten utvide seg i Ukraina på østsiden av Dnjestr "Transnistria". En sterk antibolsjevisk stemning blant den rumenske overklasse og i hoffkretser har også vært medvirkende.

Den militære utvikling har imidlertid kullkastet alle håp om å skaffe seg kompensasjon på det seferrike Russlands bekostning, og særlig etter det russiske stormløp gjennom Ukraina i våres har det hersket politisk uro i Romania, tross ensretting og terror. Etter det siste voldsomme russiske frastøt som i løpet av et par dager brøt igjennom forsvarslinjene i Besarabia, svinget makthaverne i Romania og i kursen 180 grader om; Tysklands nederlag var - bl.a. etter katastrofen i Frankrike - uundgåelig, og skulle Romania ha håp om å vinne tilbake noe av sitt tapte territorium, måtte det skje i Transsilvania, på bekostning av Tysklands annen vasall Ungarn. Molotov hadde alt i april tilbudt Romania fred på gunstige betingelser; Rumæland ville bare ha gjenopprettet grensene fra 1940, men hadde ingen planer om å gripe inn i landets indre forhold, "bolsjevisere" det, og så med velvilje på dets ønske om å revidere grensen mot Ungarn. Da derfor den russiske offensiv nå hadde vist tyskernes fullstendige sviktende kampkraft også i sørøst, gjorde kong Michael og hans medarbeidere et kupp, avsatte og fengslet Romaniens kvisling Antonescu, som alltid trofast har gått Hitlers årender, danna en ny regjering under general Sanatescu under medvirking bl.a. av bondepartiets fører Maniu og de liberales Breffanu og sluttet våpenstillstand på følgende betingelser: 1) brudd med Tyskland og felles kupp mot det, 2) grensen mot Russland fra 1940 gjenopprettet, 3) erstatninger for skade forvoldt Russland ved det rumenske angrep, 4) hjemsendelse av krigsfanger, 5) Romania stiller kommunikasjonsmidler og baser til rådighet for de allierte under den fortsatte krig, 6) Hitlers voldgiftsavgjørelse av det transsilvanske spørsmål erklæres for ugyldig og russerne skal hjelpe til å befri Transsilvania.

Det fremgår ennå ikke klart om de allierte akter å la Romania få tilbake hele Transsilvania. Grensespørsmålet er vanskelig å løse på rettferdig måte, da nasjonalitetsforholdene, historiske og geografiske faktorer gjør det meget komplisert. Grensetrekningen etter forrige verdenskrig ga imidlertid Romania en urettmessig stor del av Transsilvania, idet halvparten million ungarer kom under rumensk styre. Det riktige ville være å ta spørsmålet opp til løsning på fredskonferansen på helt fritt grunnlag, men det er klart at den nåværende situasjon i høy grad er egnet til å vekke politisk uro i Ungarn. Skal dette land med noen styrke kunne fremholde sine krav, er det naturligvis ønskelig for det så snart som mulig å løse sitt vasall-forhold til det undergangsdømte Nazi-Tyskland, selv om det nok er krefter blant den reaksjonære, nesten feudale overklasse der som kan tenkes å gjøre felles sak med Tyskland mot Romania og sovjetrusserne. I alle tilfeller vil splittelsen og uroen vokse, og tyskerne, som er upopulære i Ungarn fra før, vil kunne oppleve ubehagelige overraskelser også her når krigen nå nærmer seg de ungarske sletter.

Bulgaria har i motsetning til Romania vært revisjonistisk innstillet; det ønsket nå som under forrige krig å utvide sitt territorium og hørte derfor på sett og vis hjemme i den tyske leir; det fikk også nytt land gjennom den tyske "nyordning" på Balkan: Sør Dobruđa, Makedonia og Trakia, på Romaniens Jugoslavia og Hellas bekostning. Likevel lyktes det ikke Hitler å få Bulgaria til å bli med på felttoget mot Russland; det er bare i krig med vestmakterne, Hellas og Jugoslavia og har stilt besetningsstyrker på Balkan, men noen deltagelse i "korstoget" mot øst har landets ledende politikere vektet seg vel for, både p.g.a. befolkningens gamle sympatier for det slaviske broderfolk russerne og fordi kommunismen har atskillig tilslutning blandt de bulgarske bønder; det er karakteristisk at ministerpresidenten Bagrianov nettopp i en fart har gjennomført den mest revolusjonerende jord-reform i Balkanfolkenes historie, med kollektiv-drift på all jord som er stats- eller kommunal eiendom, (noen stor godsfeierklasse fins ikke i Bulgaria). Bulgarene har også i noen tid forsøkt å komme ut av den skjebnesvangre allianse med Tyskland; når det ikke har skjedd tidligere skyldes det dels frykt for represalier Tyskland da kanskje ennå var sterkt nok til å ta, dels at Bulgaria har ønsket tilslag om å kunne beholde de nyerhvervede landområder. Hvordan det går med Dobruđa, er et spørsmål, men det må ansees som utelukket at landet kan få beholde de områder av Makedonia og Trakia som det har tatt på bekostning av Jugoslavia og Hellas. Ellers har Bulgarias ønske vært å få tilbake til stillingen som nøytral stat, men det vil neppe tilfredsstille de allierte. Deres ønske må være at Bulgaria går aktivt med i kampen for Tysklands nederlag, og iallfall stiller sitt territorium til rådighet som basis for allierte operasjoner.

- 0 -

Norgesnytt.

Natt til søndag ved 1/2 tiden kom en lastebil med 8-10 menn kjørende til Holmestrand og stanset nær Norsk Aluminium Co.s fabrikk. Det var folk som var ute for å sette en kjopp i hjulet for tysk krigsindustri. De klippet seg raskt vei gjennom gjerde og piggetrådsperringer, overmannet den væpnede vakt uten bråk og trøngte inn i fabrikk. Arbeiderne i blokkstøperiet ble ført inn i et annet rom under bevoktning av menn med maskinpistoler, fikk sigarettene og ble tilholdt i egen interesse å forholde seg rolig. Imens plasserte andre av sabotørene bomber i fabrikkens 3 transformatorer som omformer strøm men til blokkstøperiet og valseverket, og ved 3-tiden eksploderte det, hvorpå mennene forsvant i sin lastebil. Historien er et eksempel på intelligent sabotasje; den materielle skade er ikke overveldende stor og intet menneske har lidt overlast, men produksjonsprosessen er lammet på et vitalt punkt - man kan nemlig regne med at transformatorene ikke kan erstattes så lenge krigen varer. Fabrikken gikk for tyskernes regning, og produserte duraluminium plater, 90 tonn i måneden, d.v.s. nok til 15 tunge bombeffly eller nesten 50 jagere pr. måned. Affæren forlenes med et ganske såreget pikanteri idet den foregikk ikke for nesen på den sentrale utdannelseir for Hirdens Bedriftsvern; p.g.a. ødeleggelsen av transformatorene ble endog den elektriske strøm i byen borte! - Kl. 24 natt til mandag utførtes et attentat mot Arbeidsdirektoratets kontorer i Parkveien 8. Kartotekene ble delvis ødelagt. Disse kontoforholdene stiller med arbeidsinnsatsen og det er sannsynlig at attentatet betraktelig vil forsinke og vanskeliggjøre utskrivningene. Rekrutteringskontorene. Det er mulig at makthaverne vil foreta et tilbaketog i rasjoneringskontrollen. 2 dager etter kuppet ble det nemlig sendt telegraf til forsyningsnemdene om at kortene skulle deles ut også til dem som ikke hadde forside av forrige hefte d.v.s. de som ble nektet av nazimyndighetene. Kortene som ble tatt er i trygg forvaring. Men det avhenger av myndighetene om de vil bli brukt. Hvis det viser seg at makthaverne virkelig har gått opp å praktisere den nasjonal-sosialistiske fordeling av rasjoneringskortene, som de innledet kampen mot de 3 årsklassene med, vil ikke et kort bli delt ut. Og hvis dertil makthaverne opphever de straffeforføyninger mot befolkningen som er iverksatt, vil de få kortene tilbake.

- 0 -

Etter våpenstillstanden.

Vi regner, som nevnt i forrige nummer, med tre alternativer for befrielsen av vårt land: 1) En invasjon, 2) en evaluering av de tyske tropper, 3) et sammenbrudd for de tysk hærer på Europas fastland og en kapitulasjon. Vi skal her behandle stillingen med henblikk på det tredje alternativ, en alminnelig våpenstillstand på grunnlag av en tysk kapitulasjon. Senere skal vi ta opp de andre muligheter.

Man tror at i og med en slik våpenstillstand vil alle våre sorger være slutt. Dette er en farlig illusjon. Våpenstillstanden er ikke fred, det er en del av krigen. De vansker vi vil stå overfor, er ikke mindre enn dem vi har hatt å stri med i okkupasjons tiden. Vi har oppgjøret med NS og de stripe og vi skal prøve å føre der 100 000 mann som idag arbeider på tyske anlegg over i norsk arbeid. Vi har en rekke andre problemer som vil stille de største krav til styremaktene, og vi kan bare greie å løse dem hvis alle innser situasjonens alvor. Våpenstillstanden vil bli en nasjonal krise, og som vil kreve offere av alle norske menn og kvinner. Vi må vise samhold og disiplin om vi skal berge oss igjennom på en verdig måte. Det kan også bli en farlig tid. Det tyske sammenbrudd kan komme etter våpenet oppgjør mellom S.S. og Wehrmacht, eller det kan føre til et slikt oppgjør. I så fall vil også Norge kunne bli skueplassen for en tysk borgerkrig, og det er sannsynlig at hirden vil bli med i kampen på Gestapos og SS troppenes side. Krigen ville bli ført i våre byer, omkring våre hjem. Det vil lett kunne bli slik at også vi vil bli innviklet, og mange kunne kanskje føle trang til å få et skudd med. Dette ville selvsagt være en ulykke, og parolen må være at vi holder oss unna så godt som mulig.

Selv om ikke noe slikt skjer, vil det være en stadig fare for at den tyske disiplin bryter sammen. Soldatene kan reise seg mot sine offiserer, og vi kan få plyndrende bander rundt om i landet. Kan vi gjøre noe for å hindre en slik utvikling? Svært lite hvor det gjelder et oppgjør mellom SS og Wehrmacht. I så fall må vi sette vår tilfitt til våre allierte, og det kan ta tid før de vil kunne få fram tilstrekkelige tropestyrker til å dempe juroen; men en oppløsning av den tyske disiplin vil for en del være avhengig av den disiplin vi viser. Det kan være uansvarlige kretser i vårt folk som kunne ønske å fremme en soldatereisning uten tanke på de følger det vil få herhjemme. Slike folk må vi stoppe og stoppe kraftig om det trengs. Vi må heller ikke ta oss selv til rette overfor tyskerne eller vise vår forekt for demonstrativt. Dette vil for det første være lite verdig, og for det annet kan det skape episoder som igjen fører til alminnelig uro.

Vår holdning bør være den samme som den vi nå inntar. Vi må fremdeles behandle tyskerne med isende kulde, vi må ikke snakke med dem, vi må ikke ha noenting med dem å gjøre. Enhver fraternisering må være strengt forbudt. Tyskerne vil sikkert innby til det. Det ville være helt ulikt dem ikke å gjøre det. Hver og en av dem vil ut fra et naturlig instinkt straks gå i vei med forbrødringen for å overbevise verden om at tyskerne er et sørgelig mislikt folk, at ingen har lidd mer under nazi-styret enn tyskerne selv, at de hele tiden med avsky har sett de grusomheter Gestapo har begått osv. osv. De vil overvelde oss med sin høyroste hjertelighet om vi ikke skjærer kort av.

Ellers må vi være på det rene med at den tyske okkupasjonsmakt i den første periode vil beholde noen av sine rettigheter. Våpenstillstandstraktaten vil avgjøre hvor langt disse skal gå; men så mye vil i allfall stå tilbake at tyskerne får rett til å sørge for sin egen sikkerhet. Også av den grunn må vi ikke gi dem noen anledning til å gripe inn. - Mange vil si at dette er å møte fanden på veggen, og vi vil alle håpe at disse får rett; men det er også grunn til å være oppmerksom på de farer som kan komme til å true oss. Vi gikk sovende inn i krigen, la oss ikke gå sovende ut av den.

- 0 -

Heng Hitler - men del ikke opp Tyskland!

sier Lord Vansittart og fortsetter: "Når det gjelder selve sikringen av freden er jeg overbevist om at dette mål bare kan nås om de "fire store" - England, USA, Sovjet og Kina - også etter krigen holder sammen i en fast og slagkraftig allianse. En slik allianse kan imidlertid ikke skapes og opprettholdes uten at det vises godvilje, beslutsomhet og trekkes opp klare linjer fra begge sider. Særlig må man være på vakt mot eventuelle tyske forsøk på å se splittelse innen forbundet.

Etter krigen må Tyskland avvepes totalt og for alltid! Det må ikke finnes tyske væpnede styrker av noe slag - den kamuflerte tyske opprustning etter forrige krig må ikke under noen omstendighet få gjenta seg. Derimot vil jeg anbefale at Tyskland etter krigen ikke deles opp og kastes til bake til den for-bismarckske tiden med mange uavhengige småstater. Den tyske administrasjon må desentraliseres slik at hver tysk stat i en viss utstrekning får en autonom stilling. Preussens diktatur over det øvrige Tyskland må knekkes - det er et av hovedpunktene når det gjelder å sikre en varig fred - og det gamle prøyssiske område må derfor innskrenkes til omtrent det gamle Brandenburg. Overfor et Preussen på ca 13 millioner innbyggere - altså Brandenburgområdet - kan de øvrige tyske statene hevde seg, men aldri mot et Preussen som - slik som nå - omfatter henimot 40 millioner.

Det tyske folk ikke bare bør, men må velge et nytt regime. Om de allierte tvinger tyskerne til å godta et styre som blir upopulært kommer dette til å skaffe seg i fremtiden - både for Tyskland og de allierte. Men i den første tiden etter innmarsjen må de allierte ta initiativet til å opprette en interimregjering inntil forholdene har stabilisert seg og tyskerne i fred og ro kan få anledning til å velge seg et pålitelig og solid styre-sett og en ny regjering.

Skal Tyskland behandles som en forbryter eller skal en tilgi alt etter at nazistene er eliminert, og skal Tyskland da fritt få tre inn blandt de øvrige nasjoner? Hertil vil jeg si at det er umulig å verte at de stater som er falt som offer for det tyske voldsstyre uten videre vil tillate at Tyskland straks får innpass i disse nasjoners krets. Tyskland og tyskerne bør gjennomgå en lang prøve- og oppdragelsestid før man igjen kan begynne å stole på deres ord. - Hva de tyskerlederne angår, må de naturligvis henges. Strenge straffer må ramme alle tyske krigsforbrytere forøvrig - Gestapos folk, vaktene i konsentrasjonsleirene, og de verste innen den tyske hær. Ved opprensningen blandt disse folk må selvsagt de land som har lidt mest under den nazistiske undertrykkelsen ha det avgjørende ord - særlig for Gestapos vedkommende.

Skal Tyskland etter krigen hjelpe til å bygge opp igjen de stater og steder som dets armeer har lagt i grus? Om de stater som har vært utsatt for den tyske ødeleggelseslyst ønsker å utnytte tysk arbeidskraft, står det dem naturligvis fritt. Etter alt å dømme er dette iallfall Russlands hensikt og det er ikke usannsynlig at andre stater kommer til å følge eksemplet. Vi engelskmenn ønsker imidlertid ikke å ha noen tyskere i vårt land.

Når enden kommer og Tyskland har brutt sammen kommer det sikkert ikke til å bli sluttet noenfred med en gang, men i stedet først en våpenstillstand - kanskje for flere år fremover. Noen nøyaktig bestemt varighet for okkupasjonsperioden bør ikke angies, men den må sikkert bli lang - ca. 20-30 år - mer eller mindre total for større eller mindre deler av Tyskland. Det eneste mål på hvor lenge, hvor utstrakt og hvor hard okkupasjonen bør være er de fremskritt omskolingen av tyskerne gjør. Når det gjelder den nåværende tyske generasjon - eller hele den voksne befolkning - må vi gå ut fra at den ikke kan omskoles. Det er den neste tyske generasjon vi må håpe på. Skulle den nåværende generasjon, selv bare for en kort tid, overlates til seg selv, ville den - og hele resten av verden - snart være på marsj mot verdenskrig nr. 3 etterat det fra deres rekke var oppstått en Hitler nr.

- 0 -

De forhold som først skal undersøkes er ifølge arbeidsdirektoratets plan følgende:

- 14.

111.

- 0 -

land) for bare å novne endel av de viktigste byer og festninger. Stort sett kan man nå karakterisere situasjonen slik at de allierte står ved eller umiddelbart i nærheten av den tyske grense fra Nederland og nesten ned til den sveitsiske grense. De viktigste trekk i det strategiske bildet er: Britiske lynstøt ut til Kanalkysten ved Abbeville og ved Antwerpen har utflankert og innesluttet betydelige tyske styrker; for ikke lenge siden ble det meldt at 10 tyske divisjoner sto i denne sektor som man ikke minst av hensyn til basene for de flyvende bomber la stor vekt på å forsvare. Endel av troppene kan muligens ha reddet seg unna, men det er ganske klart at betydelige stridskrefter tilhørende den 15. arme har gått sin tilintetgjørelse i møte når de allierte støtkiler nå søker ned mot kysten ved Boulogne, Calais, Dunkerque og Ostende og deler opp de tyske styrker i mindre lommer som bare har å velge mellom fangenskap eller døden. Det er blitt et nytt Dunkerque, men denne gang er rollene byttet om, og med den betydelige forskjell at tyskerne ikke har noen chance til å gjøre engelskmennenes briljante evakuerings-manøvre av 1940 etter; et forsøk på å ta troppene ut sjøveien fra kyststillingene endte med katastrofe. Mens venstre fløy på denne måte har satt store tyske styrker ut av spillet og berøvet tyskerne de aller fleste av basene for de flyvende bomber, har sentrum ved sitt støt nordover ikke bare (i løpet av praktisk talt to døgn!) befridd mesteparten av Belgia, men også bragt de allierte i besiddelse av Antwerpen, Europas nest største havn, hvis anlegg tyskerne ikke engang fikk høve til å ødelægge og som nå vil bli en uvurderlig utlastningshavn for deres forsyninger når operasjonene mot Vestvollen og Ruhr, Tysklands industrielle hjerte, begynner. I Nord-Frankrike, i området ved Compiègne, hadde også denne armegruppe innesluttet betydelige tyske styrker som ikke maktet å trekke seg ut av omklamringen; her er hittil tatt 45 000 fanger, hvorav 3 generaler. Det viktigste resultat av høyre fløys operasjoner er at den "vendte" Maginot-linje har vist seg å være en fabel; amerikancerne har gått rundt den og igjennom den uten å generes synderlig av dens forsvarsverker som for størstedelen var forfalt, demolert, dosarmert eller uten bemanning; riktignok gjenstår ennå en